

Sanna-Mari Mantsinen, Heidi Visti

Päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä Vuosaaren alueella

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sosionomi AMK
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
28.10.2011

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Sanna-Mari Mantsinen, Heidi Visti Päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä Vuosaaren alueella 42 sivua + 1 liite Syksy 2011
Tutkinto	Sosionomi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi AMK
Ohjaaja(t)	Lehtori Anna-Riitta Mäkitalo Lehtori Aini Ronkainen
<p>Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää päivähoiton ja lastensuojelun välisiä yhteistyökäytäntöjä Helsingin Vuosaaren alueella. Tavoitteenamme on myös saada selville työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä sekä heidän näkemyksiään yhteistyön haasteista ja kehitystarpeista.</p> <p>Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen. Keräsimme aineistomme tekemällä neljä teemahaastattelua, jotka suoritimme ryhmähaastatteluina haastateltavien työyksiköissä. Yksi haastatteluista oli yksilöhaastattelu. Teimme haastattelut yhteen sosiaalityön yksikköön ja kolmeen päiväkotiyksikköön. Aineiston analyysimenetelmänä käytimme teemoittelua. Teemoittelun pohjana oli haastatteluihin muodostamamme teemahaastattelurunko.</p> <p>Opinnäytetyömme tulokset osoittivat, että päivähoiton ja lastensuojelun välillä ei ollut tällä hetkellä selkeitä ja toimivia yhteistyökäytäntöjä. Yhteistyö perustui suurimmalta osin yksittäisten asiakkaiden kanssa tehtyihin sopimuksiin. Haasteina yhteistyölle nähtiin sosiaalityöntekijöiden huono tavoitettavuus, rakenteiden puuttuminen sekä tietojen vaihtamisen toimimattomuus. Sosiaalityöntekijät nostivat haasteeksi myös lastensuojeluilmoitusten vähyiden. Päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiltä nousi molemmilta suurimpana kehitystarpeena yhteisten työkäytäntöjen ja rakenteiden luominen.</p> <p>Tulosten perusteella voimme todeta, että selkeistä ja yhteisistä työkäytännöistä sekä rakenteista olisi hyötyä päivähoiton ja lastensuojelun väliselle yhteistyölle. Yhteiset työkäytännöt selkeyttäisivät työntekijöille, kuinka toimia erilaisissa tilanteissa. Säännöllinen yhteydenpito ja vuosittaiset yhteistyökokoukset alueella voisivat tehdä yhteistyöstä luontevampaa sekä laskea päivähoiton kynnystä ottaa yhteyttä lastensuojeluun.</p>	
Avainsanat	Päivähoito, lastensuojelu, moniammatillinen yhteistyö

Author(s) Title	Sanna-Mari Mantsinen and Heidi Visti Day Care and Child Protection Employees' views of Cooperation in Vuosaari Area
Number of Pages Date	42 pages + 1 appendix Autumn 2011
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Anna-Riitta Mäkitalo, Senior Lecturer Aini Ronkainen, Senior Lecturer
<p>The purpose of this study was to examine the practices of cooperation between day care and child protection in Vuosaari area of Helsinki. Our aim was also to study the employees' experiences of challenges and needs of development.</p> <p>The study was qualitative. Data for this study was gathered by carrying out four theme interviews which were conducted as group interviews in the interviewees' workplaces. One of the interviews was an individual interview. One of the interviews was carried out in the unit of the social workers, and three of the interviews in kindergartens. The material was analysed by classifying material into themes.</p> <p>The results showed that there were not clear and active cooperation practices between day care and child protection at this moment. We found that cooperation was mostly based on agreements with the clients. Challenges of cooperation were the accessibility of social workers, lack of structures and problems in passing on information. As a challenge social workers also raised the lack of child protection notifications. Day care and child protection workers both thought that the main development need was the lack of common working practices and structures.</p> <p>The results indicate that common and clear working practices and structures would be helpful for the cooperation of day care and child protection. Common working practices would clarify to employees how to deal with different situations. Regular contacts and annual meetings in the area could make the cooperation easier and help employees of day care to contact child protection employees.</p>	
Keywords	day care, child protection, multi-professional cooperation

1	Johdanto	1
2	Päivähoito ja varhaiskasvatus	2
2.1	Varhainen puuttuminen päivähoidossa	3
2.2	Huolen arviointi	4
2.3	Päiväkoti lastensuojelun avohuollon tukitoimena	5
3	Lastensuojelu	6
3.1	Lastensuojelun periaatteet	7
3.2	Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	8
3.3	Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö	9
4	Moniammatillinen yhteistyö	10
4.1	Moniammatillisen yhteistyön haasteet ja kehittäminen	12
4.2	Dialogisuus moniammatillisessa yhteistyössä	14
5	Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö	15
5.1	Päivähoidon rooli lastensuojelutyössä	15
5.2	Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyökäytännöt	16
6	Opinnäytetyön toteutus	18
6.1	Tutkimustehtävä	18
6.2	Tutkimusmenetelmä	18
6.3	Aineiston keruu	19
6.4	Aineiston analysointi	20
7	Tulokset	21
7.1	Kokemukset yhteistyöstä	21
7.2	Yhteistyön muodot	24
7.3	Yhteistyön haasteet	26
7.4	Yhteistyön kehitystarpeet	29
8	Johtopäätökset	32
9	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	35
10	Pohdinta	37
	Lähteet	40

Liitteet

1 Johdanto

Helsingissä tehtiin lastensuojeluilmoituksia vuonna 2010 yhteensä 11706. Niistä suurin osa tehtiin poliisista (30,7%), terveydenhuollosta (11,5%) ja koulusta (9,4%). Vain 1,7 % ilmoituksista tuli päivähoiton puolelta. (Sosiaalivirasto 2010). Päivähoidolta tulleiden ilmoitusten vähyys herätti kiinnostuksemme päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä kohtaan; millaista yhteistyötä on ja miksi päivähoiton puolelta tulee niin vähän ilmoituksia. Opinnäytetyömme perustuu lastensuojelun ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön, jossa tarkastelemme aihetta näiden työkenttien ammattilaisten näkökulmasta sekä lastensuojelun, päivähoiton ja moniammatillisuuden kautta.

Yhteiskunnalla on viimesijaisin vastuu varmistaa kaikille lapsille edellytykset hyvinvointiin. Lastensuojelulain mukaan lastensuojelun ja muiden viranomaisten on yhteistyössä edistettävä lasten hyvinvointia (Lastensuojelulaki 417/2007 § 7). Peruspalveluissa, kuten neuvolassa, päivähoitossa, koulussa ja terveydenhuollossa toteutetaan ennaltaehkäisevää lastensuojelua tukemalla lasta ja perhettä. Peruspalveluiden ammattilaiset ovatkin usein ensimmäisiä, jotka havaitsevat tuen tarpeen. Tällöin heidän tehtävänä on ohjata avun tarvitsija oikean tuen piiriin.

Opinnäytetyössämme selvitämme Helsingin Vuosaaren alueen päivähoiton ja lastensuojelun välisen yhteistyön muotoja, ja tuomme esille työntekijöiden näkemyksiä ja subjektiivisia kokemuksia yhteistyön haasteista ja kehitystarpeista. Haastattelimme opinnäytetyötämme varten Vuosaaren alueella toimivien avohuollon sosiaalityön sosiaalityöntekijöitä ja alueen päivähoiton henkilökuntaa. Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua ja haastattelut toteutimme ryhmähaastatteluina. Aineiston analyysin suoritimme teemoittelun avulla. Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa tietoa Vuosaaren alueen päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyön tämän hetkisestä tilanteesta sekä avata näkökulmia yhteistyön kehittämiseksi.

2 Päivähoito ja varhaiskasvatus

Päivähoidon järjestäminen kuuluu yhteiskunnallisiin asetuksiin. Päivähoidon toiminnan sisältöä ohjaavat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Päämääränä päivähoidossa on turvata lapsen hyvän kasvun edellytykset ja edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Tehtävän toteuttamiseen tarvitaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta, kasvatuskumppanuutta ja ammatillista osaamista. Varhaiskasvatuksen tavoitteet asetetaan lapsen, perheen ja yhteiskunnan näkökulmasta. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007: 6–7.)

Varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana on laaja näkemys lapsen tuen tarpeista. Tuen tarpeisiin pyritään vastaamaan varhaiskasvatuksen avulla. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsi voi tarvita tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen tai tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla. Myös tilanteissa, joissa lapsen kasvuolosuhteet eivät ole lapselle hyväksi tai ne eivät turvaa hänen kehitystään, voi erityinen tuki olla tarpeen. Suunnitelman lähtökohtana on aina arviointi lapsen tilanteesta. (Huh-
tanen 2004: 19.)

Varhaiskasvatus on vuorovaikutuksellista ja kasvatuksellista toimintaa aikuisten ja alle kouluikäisten lasten välillä. Vuorovaikutus tapahtuu erilaisissa kasvatusta tukevissa toimintaympäristöissä. Ihanteellista varhaiskasvatus on silloin, kun se toteutuu lapsen tärkeiden elinympäristöjen välisenä kasvatuskumppanuutena. Päivähoidon yhtenä tavoitteena on kotikasvatuksen tukeminen. Perheiden ja päivähoidon välinen kasvatuskumppanuus on kirjattu myös lakiin lasten päivähoidosta. (Karila – Nummenmaa 2001: 14–15.) Hoiva ja oppimisen tukeminen ovat keskeisiä varhaiskasvatuksessa. Niiden avulla pyritään vahvistamaan lapsen oppimista ja kasvua itsenäisenä yksilönä. Päivähoitojärjestelmä on perheen ohella keskeinen varhaiskasvatuksen toteuttaja. Suomalainen päivähoito on osa perhe-, sosiaali-, koulutus- ja työvoimapolitiikkaa. (Hujala – Puroila – Parrila – Nivala 2007: 11–12.)

Päiväkotitoiminnan keskeisen perustan muodostaa laki lasten päivähoidosta (36/1973). Päivähoitolaki antaa subjektiivisen oikeuden jokaiselle lapselle varhaiskasvatukseen päivähoitojärjestelmässä (Hujala – Puroila – Parrila – Nivala 2007: 11–12). Laki määrittää päiväkodissa tehtävää työtä ja ohjaa päivähoidossa toteutettavaa kasvatusta. Laki

ohjaa myös erityispäivähoidon järjestämistä. Päivähoitolaissa ja -asetuksessa (1973) ei puhuta erityispäivähoidosta, mutta siellä mainitaan päivähoidosta, joka kohdistuu yksittäisten lasten erityisen hoidon ja kasvatuksen tarpeeseen (A 882/1995 2 §). (Viittala 2006: 13.)

Helsinki on jaettu 15 päivähoitoalueeseen. Päivähoitoalueiden varhaiskasvatuspalveluihin kuuluvat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito, esiopetus ja kerhotoiminta. (Sosiaalivirasto 2011.) Helsingin itäinen alue on jaettu kolmeen päivähoitoalueeseen. Päivähoitoalueita ovat Vartiokylä-Myllypuro, Mellunkylä ja Vuosaari-Östersundom. Opinnäytetyösämme tarkastelun kohteeksi valitsimme Vuosaaren alueen päiväkoteja.

2.1 Varhainen puuttuminen päivähoidossa

Hyvinvointiyhteiskunnassa palvelut edistävät hyvinvointia ja niiden avulla pyritään ennakoidaan ihmisten elämänlaatua uhkaavia tekijöitä. Voidaan puhua puuttumisesta, jonka päämääränä on väliintulon avulla suojata ja edistää yksilöiden sekä yhteisöjen toimintakykyä. (Laine – Talo 2002: 151.) Varhaiset väliintulot ovat vaikutukseltaan tehokkaimpia, koska silloin katkaistaan ongelmien juuret ennen kuin niistä kehittyy suurempia (Szego – Nader 2002). Päivähoidossa puututaan monella tavalla. Lapsia ohjataan, opetetaan, kielletään ja käsketään. Puuttumisen ajankohtaisuutta on viime aikoina korostettu, sillä erityisen tuen tarve on selkeästi lisääntynyt päivähoidossa. Yleiset palvelut eivät näissä tapauksissa ole riittäviä asiakkaiden tukemisessa. (Huhtanen 2004: 43–45.)

Huhtanen referoi teoksessaan Varhainen puuttuminen Kaskea (2003) siitä, kuinka interventiolla eli väliintulolla pyritään vaikuttamaan yksilön elämän tilannetekijöihin tai toimintakyvyn vajavuuteen. Hänen mukaansa yksilön elinympäristö ja erilaiset yksilötekijät voivat olla edistämässä tai estämässä yksilön toimintakykyä. Huhtanen (2004) mukaan varhaisella puuttumisella pyritään ennalta ehkäisemään ongelmien syntyä, mutta varhainen puuttuminen voi olla myös korjaavaa toimintaa. Päivähoidon tehtävänä on tarjota lapselle hoitoa, kasvatusta ja opetusta sekä mahdollistaa vanhemmille työssä käynti. Päivähoito toimii yhteiskunnassamme ongelmia ennalta ehkäisevänä instituutiona. Korjaavaa toimintaa päivähoidossa on erityisen tuen tarpeen havaitseminen ja siihen puuttuminen. Päivähoidon olosuhteita muuttamalla saadaan aikaan korjaavaa toimintaa. (Huhtanen 2004: 45.)

Lasten erityisen tuen tarpeen havainnointi voi herättää päiväkodin kasvattajalle monenlaisia kysymyksiä. Kasvattaja saattaa esimerkiksi pohtia, ovatko havainnot oikeita vai ylireagoituja. Tilanteet päivähoidossa saattavat aiheuttaa myös hämmennystä siitä, miksi ongelmiin ei ole tartuttu aikaisemmin. Varhainen puuttuminen on erittäin tärkeää, mutta on kuitenkin hyvä selvittää, millaisesta tuen tarpeesta on kyse. Arkipäivän tilanteiden havainnointi päivähoidossa auttaa usein selkiyttämään tilannetta. Tilannetta voi selvittää havainnoimalla lasta, ja järjestämällä erilaisia toimintoja, joissa saadaan lisää tietoa lapsen käytöksestä sekä tuen tarpeesta. Havaintoja voidaan täydentää haastatteleamalla lasta, vanhempia tai muita lapselle läheisiä henkilöitä. Erilaisia lapsesta tehtyjä havaintoja olisi tärkeä kirjata ylös, jotta niihin voi palata tarpeen tullen. Lapsen käytöstä havainnoidessa on tärkeä muistaa, että lapsen käytös liittyy usein muihin vaikeuksiin. Lapsen tilannetta tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti. (Huhtanen 2004: 63–64.)

2.2 Huolen arviointi

Päivähoidossa herännyt huoli liittyy usein lapsen kehitykseen tai käyttäytymiseen. Lapsen muuttunut käytös voi olla viesti lapsen lähiympäristön muuttuneista olosuhteista. Tilannetta täytyy tarkkailla ja siihen tulee puuttua tarpeen vaatiessa. (Huhtanen 2004: 46.) Työntekijä joutuu huolen herättyä usein pohtimaan sitä, riittääkö oma osaaminen lapsen tukemiseen, vai tarvitaanko lisää tukea. Tämän arvioimiseksi voi käyttää niin sanottua huolen vyöhykkeistöä (Stakes 2000). Vyöhykkeistö auttaa jäsentämään lasta koskevan huolen tasoa ja selkiyttää lisä tuen tarvetta. (Eriksson – Arnkil 2005: 25.) Vyöhykkeistössä on erilaisia huolen tasoja, ja määrittelyä siitä, kuinka huoleen tulisi reagoida (Huhtanen 2004: 46). Huolettomasta tilanteesta puhutaan, kun työntekijä kokee, että lapsen asiat ovat hyvin. Pieni huoli lapsesta on silloin, kun lapsen tilanteessa on tekijöitä, jotka herättävät pientä huolta. Tässä vaiheessa työntekijä kuitenkin luottaa vielä omiin mahdollisuuksiinsa auttaa lasta. Kun työntekijä kokee, että hänen omat auttamistaidot eivät enää riitä, ollaan huolen harmaalla vyöhykkeellä. Usein tällä alueella ilmenevään huoleen työntekijä kaipaa jo lisää tukea. Suuri huoli lapsesta on, kun huoli on jatkuvaa ja työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Tällä vyöhykkeellä työntekijän omat keinot ovat loppumassa ja lisätukea tarvitaan välittömästi. (Eriksson – Arnkil 2005: 26.)

Ongelmiin puuttuminen koskee usein koko perhettä. Suuren huolen vyöhykkeellä ongelmat ovat jo niin monitahoisia, ettei niitä voida enää ratkaista vain päivähoiton tuel-

la. Nämä huolet liittyvät usein lastensuojelullisiin tapauksiin. Tilanteisiin puuttuminen on lastensuojeluviranomaisten tehtävä, mutta ilmoitusvelvollisuus on päivähoidon henkilökunnalla. (Huhtanen 2004: 48.)

Huolen taustalla on työntekijän havainnot lapsen tilanteesta. Huolen arvioinnissa keskeistä on huolta herättävien havaintojen kirjaaminen ylös lapsesta tai vanhemmista. Huolesta on hyvä keskustella vanhempien kanssa ja pohtia yhdessä tarvittavia tukitoimia. Kokoamalla eri asiantuntijoiden tieto ja ymmärrys lapsen tilanteesta, saadaan monipuolisempi kuva lapsen tilanteesta. Huolen vyöhykkeistö on hyvä apuväline huolen arvioimisessa. (Eriksson – Arnkil 2005: 21–25.)

2.3 Päiväkoti lastensuojelun avohuollon tukitoimena

Lastensuojelun tarve on viime aikoina lisääntynyt. Tämä ilmiö näkyy myös päivähoitossa. Lastensuojelulain 40§:ssä puhutaan ilmoitusvelvollisuudesta, joka koskee myös päivähoitoa. Päivähoitoa pidetään kokonaisvaltaisena lasten ja perheiden palveluna. Päivähoidolla on mahdollisuus tukea perheitä kriisitilanteissa, joten päivähoito on yksi tärkeä lastensuojelun avohuollon tukitoimi. (Huhtanen 2004: 68.) Se voi toimia avohuollon tukitoimena monella tavalla. Päivähoitoa järjestettäessä perheen erityistarpeiden huomioiminen on jo varhaista tukea lapselle. Päivähoidon keinoja tukea lasta ja perhettä ovat esimerkiksi erityispäivähoito, erityislastentarhanopettajan tuki ja konsultaatio sekä varhaiskasvatuksen perhetyö. Erityisoikeus päivähoitopaikkaan on lapsilla, jotka tarvitsevat sosiaalista ja kasvatuksellista tukea. (Lastensuojelun käsikirja 2011.) Päivähoidon avulla voidaan myös ennalta ehkäistä kriisitilanteita. Lastensuojelun näkökulmasta päivähoiton tärkeä tehtävä on ilmoituksen tekeminen tarpeen vaatiessa. (Huhtanen 2004: 68.) Lastensuojelullinen toiminta päivähoitossa koetaan joskus haasteellisena, koska päivähoidolta odotetaan havaintoja, joita on vaikea hankkia. Kotona olevasta todellisesta tilanteesta ei aina pystytä saamaan tietoa. (Onnismaa 1999: 56.)

Päivähoidossa erityinen havainnointi alkaa, kun lapsen liittyvä huoli herää. Lapsen liittyvä havainnointitieto on arvokasta ja sen yhdistäminen olemassa olevaan tietoon auttaa hahmottamaan lapsen tilannetta. Työntekijöiden on hyvä turvautua omaan työyhteisöön ja sen asiantuntijuuteen havaintoja pohtiessa. Tarpeen vaatiessa on tärkeä turvautua moniammatilliseen asiantuntemukseen esimerkiksi konsultoimalla erityislastentarhanopettajaa, neuvolaa tai lastensuojelua. Lapsen tuen tarve ja siihen liittyvät

havainnot täytyy ottaa myös puheeksi vanhempien kanssa. (Huhtanen 2004: 70.) Mikäli päivähoito on järjestetty lastensuojelun avohuollon tukitoimena, huomioidaan päivähoitossa lapsen erityiset tarpeet, jotka ovat myös lastensuojelun asiakassuunnitelmassa (Lastensuojelun käsikirja 2011).

3 Lastensuojelu

Helsingin kaupungin lastensuojelun avohuollosta vastaa kaksi alueellista yksikköä etelä-itäinen ja länsi-pohjoinen. Alueet ovat jakautuneet kymmeneen toimipisteeseen, joista Helsingin etelä-itäisellä alueella toimii viisi. Opinnäytetyössämme tarkastelemme Vuosaaren alueen lastensuojelutyön sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä päivähoiton kanssa.

Lastensuojelu käsitetään osana laaja-alaista lasten suojelua, jota koko yhteiskunnan on toteutettava. Lasten suojelu pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, joka on tehty turvaamaan lapsen erityisiä tarpeita ja etua. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus erityiseen suojeluun, turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen. Sopimuksen mukaiset oikeudet pyritään turvaamaan edistämällä lasten hyvinvointia, kehittämällä palveluita kasvatuksen tukemiseksi ja toteuttamalla lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. Yhteiskunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että nämä lasten perusoikeudet ja ihmisoikeudet toteutuvat. (Taskinen 2010: 19, 24.)

Yhteiskunnan vastuu lapsesta alkaa silloin, jos lapsesta ei pidetä riittävän hyvää huolta. Mikäli lapsen kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen tai nuoren terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa niitä, lastensuojeluviranomaisten velvollisuutena on puuttua lapsen tilanteeseen. (Taskinen 2010: 24–25.) Lastensuojelua määrittelee lastensuojelulaki. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun tavoitteena on turvata nämä oikeudet kaikille lapsille ja tukea sekä auttaa vanhempia huolehtimaan lapsistaan. (Mahkonen 2010: 205–206.) Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on lastensuojelutarpeen selvityksen ja asiakassuunnitelman tekemisen lisäksi avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijo-

tus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto (Lastensuojelulaki 88/2010 § 3).

Lastensuojelun toteuttaminen on kuntien tehtävä. Lastensuojelun lisäksi kunnan on järjestettävä myös ehkäisevää lastensuojelua, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Uuden lastensuojelulain (2007) mukaan ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista lastensuojelun toimintamuotoa. Uuden lain myötä ehkäisevän lastensuojelun painoarvo on vahvistunut. (Lastensuojelun käsikirja 2009.) Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään edistämään ja turvaamaan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukemaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnan peruspalveluissa esimerkiksi terveydenhuollossa, opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa ja äitiys- ja lastenneuvolassa. (Lastensuojelulaki 88/2010 § 3a.)

3.1 Lastensuojelun periaatteet

Lastensuojelussa on aina otettava huomioon lapsen etu. Kun lastensuojelun tarvetta arvioidaan ja toteutetaan, on ensisijaisesti mietittävä sitä, mikä on lapsen edunmukaista. Lapsen edun arvioinnissa on keskityttävä siihen, miten erilaiset toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapselle tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin, läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet, mahdollisuuden saada hellyyttä, ymmärtämystä sekä ikätasoista huolenpitoa. Lapsen edun arvioimisessa pyritään turvaamaan lapselle myös turvallinen kasvuympäristö sekä ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus. Lapsen edun mukaista on lisäksi ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 4.)

Kunnan sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä ja kunnan muiden viranomaisten velvollisuutena on yhteistyössä seurattava ja edistettävä lasten ja nuorten hyvinvointia. Kunnan on myös pyrittävä ennaltaehkäisemään ja poistamaan lasten kasvuolojen ongelmia ja niiden syntymistä. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tehtävänä on välittää tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista sekä antaa muille viranomaisille ja kunnan asukkaille asiantuntija-apua. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 7.) Vaikka lastensuojelu käsitetäänkin hyvin laajalti lasten suojeluksi, ei se ole yksinään lastensuojeluviranomaisten asia, vaan koskettaa myös muita viranomaisia ja kansalaisia (Lastensuojelun käsikirja 2009).

3.2 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lapsesta on tehtävä lastensuojeluilmoitus, mikäli lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttävät lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä aina silloin, mikäli lapsesta on herännyt perusteltu huoli tai epäily lastensuojelun tarpeen selvittämisestä (Mahkonen 2010: 226–227). Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö virkaa tai tointa hoitaessaan saa tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 40.) Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä myös muu henkilö, kuten naapuri tai omainen salassapitovelvoitteiden estämättä. (Taskinen 2010: 51.) Velvollisuus ilmoitukseen koskee aina tietoa, jonka henkilö on saanut työssään tai luottamustoimessaan (Taskinen 2010: 51). Ilmoituksen tekijältä ei edellytetä arviota lastensuojelun tarpeesta (Sosiaalivirasto, opaskirja 2008: 24). Ilmoitusvelvollisuus ohittaa aina muiden lakien salassapitosäännökset lukuun ottamatta rippisalaisuutta (Taskinen 2010: 52).

Lastensuojeluilmoituksen aiheena voi olla esimerkiksi epäily pahoinpitelystä, vanhemman päihde- tai mielenterveysongelma tai perheen vuorovaikutusongelma. Ilmoituksen syynä voi olla lapsen oma mielenterveyden ongelma tai itsetuhoisuus. Huoli voi liittyä myös lapsen hoitamattomuuteen tai fyysiseen tai henkiseen laiminlyöntiin. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä ei tulisi epäröidä liian kauan lapsen huolenpidon turvaamisen takia. (Sosiaalivirasto, opaskirja 2008: 25.) Ilmoituksen tarkoituksena on kuitenkin vain lastensuojelutyöntekijän velvollisuus puuttua tilanteeseen ja mahdollistaa näin apu perheelle (Eriksson - Arnkil 2005: 33).

Kynnys lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on Suomessa korkea. Korkean kynnyksen suuri syy on varmasti se, että lastensuojeluilmoituksen tekijä kerrotaan vanhemmille, kun sen on tehnyt viranomainen. (Huhtanen 2004: 68.) Ilmoituksen tekemistä saattaa estää myös epäröinti siitä, että ilmoitus on turha tai se johtaisi lapsen huostaanottoon (Eriksson - Arnkil 2005: 33). Mikäli ilmoituksen tekijällä on vaikeuksia arvioida, onko lapsesta herännyt huoli riittävää lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi, voi asiasta tarvittaessa kysyä alueen lastensuojelusta kertomatta kuitenkaan lapsen henkilöllisyyttä

(Sosiaalivirasto, opaskirja 2008: 25). Kun viranomainen tekee lastensuojeluilmoituksen, on ilmoittajan kerrottava siitä myös perheelle, jota asia koskee. Tällöin myös viranomaisen yhteystiedot annetaan tiedoksi perheelle. Lastensuojeluilmoitus on tehtävä, vaikka perhe sitä vastustaisikin. (Sosiaalivirasto, opaskirja 2008: 25.)

Lastensuojeluilmoitus tehdään kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Kun ilmoitus on tullut, lastensuojeluviranomaisilla on velvollisuus ryhtyä selvittämään lapsen tilannetta ja arvioitava seitsemän arkipäivän kuluessa, onko lastensuojelutarpeen selvitys aloitettava. Lastensuojelutarpeen selvitys on tehtävä viimeistään kolmen kuukauden sisällä ilmoituksen saapumisesta. Selvityksessä lastensuojeluviranomaisen tehtävänä on arvioida lapsen kasvuolosuhteita, lapsen huoltajien ja mahdollisten muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsesta. Selvitystä tehdessä harkitaan myös tuen ja mahdollisten lastensuojelun toimenpiteiden tarve. (Taskinen 2010: 51–53.)

3.3 Lastensuojelun avohuollon sosiaalityö

Avohuollon sosiaalityön yksiköissä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työ keskittyy lastensuojeluun. Lastensuojelussa sosiaalityöntekijät ovat perehtyneet yksilö- ja perhekohtaiseen lastensuojelutyöhön sekä lastensuojelulain tuntemiseen ja toteuttamiseen. Keskeisimpänä tehtävänä on lapsen edun toteutumisen edistäminen ja valvonta. Lastensuojelulain mukaisten päätöksien teko ja menetelmällinen muutossosiaalityö lastensuojeluasiakasperheiden kanssa ovat olennainen osa lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tekemää työtä. Sosiaalityöntekijällä on myös vastuu konsultoida varhaisen tuen tiimiä asiakastilanteissa, kuten varhaiseen tukeen ja lastensuojelun rajapinnan arviointiin liittyvissä asioissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä on asiakasvastuu, joka sisältää vastuun lapsi- ja perhekohtaisesta arvioinnista, tavoitteiden asettamisesta ja suunnitelman laadinnasta, palveluiden ja yhteistyön koordinoinnista sekä tukitoimien järjestämisestä. (Sosiaalivirasto: opaskirja 12/2008: 24.)

Avohuollon lastensuojelussa turvaudutaan ensimmäisenä lievimpiin toimenpiteisiin, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että lapsen ja perheen ongelmia tulisi ensisijaisesti korjata avohuollon keinoin. Näitä avohuollon tukitoimia voidaan tarjota asiakasperheille, ja niiden käyttäminen on vapaaehtoista. Päätöksen tukitoimien toteuttamisesta tekee sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on laatia lastensuojelun asiakkaalle asiakas-

suunnitelma yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa. (Taskinen 2010: 69.) Avohuollossa olevan lapsen asiakassuunnitelma sisältää lapsen ja perheen tuen tarpeen ja olosuhteet sekä tukitoimet, joilla perhettä tuetaan. Avohuollon tukitoimet vaihtelevat kunnan palveluiden ja resurssien mukaan. Tukea voidaan antaa taloudellisesti tai tarjoamalla erilaisia perhettä tukevia palveluja kuten perhetyö, lasten päiväkotipaikka tai lapsiperheiden kotipalvelu. (Taskinen 2010: 64, 70–72.) Jos yleisiä palveluita käytetään avohuollon tukitoimina, on edellytyksenä asiakassuunnitelman suunnitelmallisuus ja seuranta (Lastensuojelun käsikirja 2011). Avohuollon tukitoimena voidaan järjestää myös lapsen lyhytaikainen sijoitus, joka perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Tällöin huoltajilla säilyvät kaikki huoltajien oikeudet sijoituksen aikana. (Taskinen 2010: 72.) Mikäli avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on otettava lapsi huostaan. Tämä on viimeisin keino turvata lapsen kasvu ja kehitys. Lapsi on otettava huostaan, kun kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen vaarantavat lapsen terveyttä ja kehitystä. (Lastensuojelun käsikirja 2008.)

4 Moniammatillinen yhteistyö

Opinnäytetyömme aihealueeseen liittyy moniammatillinen yhteistyö. Päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö on jo itsestään moniammatillista yhteistyötä. Usein yhteistyöhön liittyy myös muita tahoja, jotka ovat tukemassa lasta ja perhettä. On tärkeää, että päivähoitolla ja lastensuojelulla on yhteiset tavoitteet perhettä tuettaessa. Jotta yhteiset tavoitteet voidaan luoda ja toimia niiden mukaan, tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Tästä syystä moniammatillisella yhteistyöllä on opinnäytetyössämme merkittävä osuus.

Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillista yhteistyötä kuvataan yleensä asiakaslähtöisenä työskentelynä, jossa pyrkimyksenä on huomioida asiakkaan elämä kokonaisuutena. Yhteistyössä eri ammattilaisten tiedot ja taidot kootaan asiakaslähtöisesti yhteen. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 34.) Yhteistyö merkitsee sitä, että ihmisillä on yhteinen tehtävä tai ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänä ja he yrittävät päästä tavoitteeseen yhdessä keskustelemalla. Keskeisintä on se, kuinka voidaan koota kaikki tieto, taito ja osaaminen yhteen niin, että saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys ja ymmärrys tilanteesta. Moniammatillisessa yhteistyössä nousevat esille

asiakslähtöisyys, tiedon yhteen kokoaminen, vuorovaikutus, roolien ylitykset ja verkostojen huomioiminen. (Nikander 2003: 279–281, 287.) Jos yhteistyötä muiden alueiden ammattilaisten kanssa ei tehdä, asiantuntijoiden osaaminen jää helposti suppeaksi (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 30).

Moniammatillisuudesta voidaan puhua sisäisenä moniammatillisuutena ja ulkoisena moniammatillisuutena. Esimerkiksi päiväkodissa sisäinen moniammatillisuus tarkoittaa päiväkodin eri ammattiryhmien yhteistä toimintaa päiväkodin perustehtävää toteutettaessa. Tällaista moniammatillisuutta harjoittava ryhmä on esimerkiksi päiväkodin henkilökunta. Ulkoinen moniammatillisuus on päiväkotihenkilöstön yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa, jotka työskentelevät samojen perheiden ja lasten parissa. Ulkoista moniammatillisuutta on siis verkostoissa toimiminen. (Karila – Nummenmaa 2001: 41–42.) Ulkoisen moniammatillisuuden lähtökohdat ovat erilaiset kuin sisäisen moniammatillisuuden, sillä työntekijät edustavat eri organisaatioita, sijoittuvat eri hallinnonaloille ja heidän toimintaansa ohjaavat eri säännökset. (Karila – Nummenmaa 2001: 147.)

Moniammatillinen kokonaisuus koostuu toisiaan täydentävistä osista, joissa ammattilaiset ovat tietoisia siitä keihin olla yhteydessä, kun erilaista osaamista tarvitaan. Moniammatillinen työ saattaa pahimmillaan olla epätietoisuutta vastuista, yritystä saada muut tekemään osansa asiakkaan auttamiseksi, lukuisia verkostokokouksia ja tilanteiden kriisiintymistä. (Arnkil – Seikkula 2005: 9.) Ihanteellista moniammatillisessa yhteistyöympäristössä on, että kaikilla osallistujilla on mahdollisuus vaikuttaa keskusteluun ja päätöksentekoon sekä tuoda siihen oman näkökulmansa ja ammattitaitonsa. Tällaisessa yhteistyön muodossa roolien täytyy olla määritelty yhteisessä ymmärryksessä. Kun roolit ovat yhdessä määritelty, päällekkäinen työskentely ja mahdolliset ristiriitaiset tavoitteet vähenevät. Samalla työskentelytehokkuus lisääntyy. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 34, 36.)

Vuorovaikutustietoisuus moniammatillisessa yhteistyössä on uudenlaisen yhteistyön merkityksen löytämistä, vuorovaikutuskulttuurin tunnistamista ja toimimista niin, että tiedon kerääminen ja prosessointi mahdollistuu. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 36.) Perheiden ja lasten erilaisten ongelmien kohtaaminen vaatii eri asiantuntijoiden yhteistyötä, jossa asiantuntijat etsivät yhdessä ratkaisuja vaikeisiin tilanteisiin. Moniammatillisessa yhteistyössä olennaista on yhteistyöverkoston luominen, osaamisen

jakaminen ja uusien toimintatapojen kehittäminen. Moniammatillisessa ryhmässä on hyvä sopia yhteisistä toimintatavoista. (Huhtanen 2004: 85.)

4.1 Moniammatillisen yhteistyön haasteet ja kehittäminen

Moniammatillisessa yhteistyössä on omat haasteensa ja kehitystarpeensa. Opinnäyte-työssämme meitä kiinnostaa moniammatillisen yhteistyön haasteet ja kehittäminen lastensuojelun ja päivähoiton kohdalla. Isoherrasen ym. (2008) mukaan moniammatil-lisessa keskustelussa haasteellista on yhteisen tavoitteen rakentaminen. Yhteisen kog-nition rakentamista on luotava keskustellen. Keskustelun ei tulisi olla vain toiminnan koordinoitua ja ajatusten vaihtoa. Kun tavoitetta luodaan, ongelmaksi voi muodostua yhteisen kielen ja yhteisten käsitteiden puuttuminen. Tärkeä pohja yhteistyölle on, että kaikki ymmärtävät käytettyä kieltä. Myös erilaiset arvostukset, uskomukset ja näkökul-mat voivat tuottaa ongelmia. Asiantuntijoiden asenteet ja tietynlaiset suhtautumistavat voivat vaikuttaa keskusteluun ja siihen, kuinka toisten mielipiteisiin suhtaudutaan. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 72–73.)

Moniammatillisessa ryhmässä jokainen työntekijä tuo yhteiseen käyttöön oman asian-tuntijuutensa. Ammatillinen tietämys ja sen mukanaan tuoma arvohierarkia voi muo-dostua joskus moniammatillisen yhteistyön esteeksi. (Eriksson-Piela 2003: 11, 119.) Moniammatillisessa tiimissä erilaisen koulutuksen saaneet asiantuntijat pyrkivät yhdes-sä saavuttamaan yhteisen päämäärän. Tällöin osapuolten roolien selkeys, osallistumi-nen päätöksen tekoon ja vastuun ottaminen muodostuvat erittäin tärkeiksi. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 15–16.) Työyhteisössä organisaatorakenteen tulisi olla sellainen, joka mahdollistaisi yhteistyön eri asiantuntijoiden välillä. Moniammatillista yhteistyötä tukevassa työyhteisössä arvostetaan työntekijöiden osallistumista, au-tonomiaa, tasa-arvoa ja ilmaisuvapautta. Jotta yhteistyö toteutuisi, on tärkeää, että organisaatiossa painotettaisiin tasa-arvoa, koska sosiaali- ja terveysalan ammattien väliset statuserot voivat olla merkittäviä yhteistyön esteitä. (Ollila 2006: 51–52.)

Ristiriitatilanteita syntyy helposti, kun erilaisen koulutuksen saaneet ihmiset toimivat yhdessä. Toisaalta ristiriitatilanteet kertovat erilaisten näkökulmien avoimesta kohtaamisesta. Ristiriitoja on tärkeä osata käsitellä. Usein konfliktit ajatellaan haitallisina, ja siksi niitä vältellään, mutta jos ristiriita ilmaistaan, perustellaan ja käsitellään avoimesti, herättää se luottamusta ja tuo muiden ryhmänjäsenten ymmärrystä näkökulmaan.

Avoin keskustelu ristiriidoista, jotka haittaavat työn moniarvoista toteutumista, saattaa vähitellen viedä kehitystä parempaan suuntaan. Helposti ristiriitatilanteita syntyy, kun ryhmällä on muitakin paineita, kuten tiukka aikataulu ja resurssien vähäisyys työyhteisössä. Kiireessä toisen näkökantaa on usein vaikea kuunnella, hyväksyä tai ymmärtää. Aina aikaa ja paikkaa avoimelle keskustelulle ei edes ole. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 102–103.)

Moniammatillisesta tiimistä voidaan puhua yhteistyöverkostona, jossa asiantuntijat tarjoavat itsenäisesti palveluja asiakkaille. Yhteistyöverkostossa asiantuntijat muodostavat yhteenliittymän, jossa voivat pitää yhteyttä toisiinsa ja ohjata asiakkaita työntekijältä toiselle. (Ovretreit 1995: 105–106.) Asiantuntijat tekevät yleensä työtä rinnakkain, pahimmassa tapauksessa jopa hyvin erilaisin tavoittein ja ilman yhteistä käsitystä (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 33). Jäsenten väliset suhteet tällaisissa verkostoissa ovat harvoin määritelty. Jatkuvuuden puuttumista ja kestättömyyttä ulkopuolisten paineiden alla voidaan pitää haittapuolina yhteistyön toteutumisessa. Moniammatillinen työskentely vaatii joustavuutta toimia ympäristön tarpeiden mukaan. Haastavaa on erilaisten työkulttuurien yhteensovittaminen. Työn tavoitteiden erilaisuus voi muuttaa todellisen yhteistyön tehtävien tarkaksi jakamiseksi. (Ovretreit 1995: 105–106.) Toimivassa moniammatillisessa yhteistyössä tarvitsee ylittää olemassa olevat rajat. Näitä rajoja ovat pitäytyminen omassa asiantuntijuudessa ja omassa ammattiroolissa. Ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan erilaisten näkökulmien välistä dialogia. (Hakkarainen – Helenius – Jääskeläinen 1999: 30, 32.) Moniammatillisen yhteistyön tulisi johtaa perheen ja palveluiden väliseen tasapainoon (Määttä 1999: 114).

Moniammatilliseen viranomaisyhteistyöhön saattaa tulla ongelmia, jos organisointi on puutteellista tai ammatillinen ylpeys rajoittaa ajattelua. Muita ongelmia aiheuttavia tekijöitä voivat olla halu oman ammattitaustan varmistamiseen tai henkilökemioiden kohtaamattomuus. Lisäksi yhteistyö saattaa aiheuttaa toimijoille lisävelvoitteita, jotka voivat heikentää toimijoiden halukkuutta yhteistyöhön. Yhteistyön haasteiksi voivat muodostua myös epäluottamus yhteistyökumppaneihin tai eri osapuolten poikkeavat toimintatavat sekä vahvat perinteet ja laki, jonka ajatellaan kieltävän yhteistyön. (Mahkonen 2010: 24.) Salassapitoasiat ja niihin liittyvät tiedonkulkuongelmat ovat yleisiä moniammatillisen työn haasteita. Vaitiolovelvollisuutta saatetaan myös käyttää tekosyynä,

kun halutaan välttää yhdessä työskentelyä. Kuitenkin asiakkaalta saatu lupa tai asiakkaan mukana olo poistavat vaihtoehtoisuuteen liittyvät esteet. (Kihlman 2005: 104.)

Jotta moniammatillinen työskentely toimii, tarvitaan yhteistyöosaamisen, hyvien yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen lisäksi avointa ja luottamuksellista ilmapiiriä. Edellytyksenä on myös yhteisesti jaettu tulkinta toiminnan tavoitteista. Hallintorajoja ylittävä moniammatillinen yhteistyö ei välttämättä toimi, jos hallinnolliset rakenteet eivät tue joustavaa yhteistyötä. Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen voi olla vaikeaa siksi, että työntekijöiden vaihtuvuus on suurta. Jotta yhteistyötä työyhteisössä voitaisiin kehittää moniammatillisuuden avulla, tarvitaan sitoutumista kehittämisen jatkuvuuteen ja reflektio- ja tiedonhallintaosaamista sekä jatkuvaa kouluttautumista ja työnohjausta. (Karila – Nummenmaa 2001: 103, 147–148.)

4.2 Dialogisuus moniammatillisessa yhteistyössä

Moniammatillinen työskentely vaatii dialogisuutta. Dialogisuus moniammatillisessa työssä tarkoittaa toisen kuuntelemista, yhdessä ääneen ajattelua, erilaisten vaihtoehtojen pohtimista, toisten ideoiden positiivista vastaanottamista ja hyödyntämistä, hiljaisempien kannustamista ja lopuksi myös kykyä koota ja tiivistää tärkeät asiat. (Kihlman 2005: 103.) Dialogi on tärkeä keskustelun väline, jonka avulla rakennetaan yhteistä ymmärrystä, jota kukaan ei voi yksin saavuttaa. Dialogilla on suuri merkitys moniammatillisessa yhteistyössä. Dialogin ja keskustelun ero on siinä, että dialogin tavoite on ilmiön tutkiminen yhdessä. Vaikka toisten näkökulmia olisi vaikea ymmärtää, dialogissa niitä ollaan valmiita kunnioittavasti kuuntelemaan. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 65–66.)

Moniammatillisen työryhmän ominaisuuksiin liitetään usein hyvät vuorovaikutustaidot. Isoherrasen ym. (2008) teoksessa on mukailtu Galanesin ja Brillhartin (1991) kuvausta hyvän työryhmän jäsenestä. Työryhmän jäsenillä on tärkeää olla riittävä oman alan asiantuntijaosaaminen ja tietoa käsiteltävästä asiasta. Osaaminen ja tietäminen eivät kuitenkaan pelkästään riitä. Tarvitaan avoimuutta uusia näkökulmia ja erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja kohtaan. Dialogisuus työryhmässä on tärkeää, kun tehdään päätöksiä monimutkaisissa tilanteissa. Toisten asiantuntijoiden kanssa kommunikoidessa asiantuntijoilta vaaditaan vahvaa ammatillista itsetuntoa. Asiantuntijoiden on oltava halukkaita kommunikoidaan ja kykeneviä ilmaisemaan itseään tiimissä. Tiimissä tarvitaan

kykyä tasavertaiseen keskusteluun. Keskeistä tiimin toiminnassa on, että kaikki kantavat ja tuntevat vastuun tiimin toiminnasta. Moniammatillisessa tiimissä vaaditaan kärsivällisyyttä erilaisten asiantuntijoiden ja näkökulmien kohdatessa. (Isoherranen – Rekola – Nurminen 2008: 110–112.)

5 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyö

Lain mukaan lastensuojelun ja muiden viranomaisten on yhteistyössä edistettävä lasten hyvinvointia (Lastensuojelulaki 417/2007 § 7). Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa lapsen erityisen tuen tarve tulee arvioida yksilöllisesti ja tarvittavat tukitoimet on järjestettävä yhteistyössä perheneuvolan, lastensuojelun ja muiden asiantuntijatahojen kanssa. Lastensuojelun ja muiden tahojen kanssa sovitaan alueellisen yhteistyön muodot. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007: 8, 18.) Opinnäytetyössämme kartoitamme Vuosaaren alueen lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyön muotoja. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöllä tarkoitamme opinnäytetyössämme päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden välistä yhteistyötä.

5.1 Päivähoidon rooli lastensuojelutyössä

Päivähoidon yksi tärkeä tehtävä on toimia ennaltaehkäisevänä lastensuojeluna. Tämä päivähoidon tehtävä löytyy päivähoitoasetuksesta (A239/73), jossa päivähoitopaikka on ensisijainen tukitoimi, kun päivähoitoa tarvitaan sosiaalisista tai kasvatuksellisista syistä. Lastensuojelua ei ole eritelty omaksi osuudeksi varhaiskasvatussuunnitelmassa. Sen voidaan kuitenkin ajatella sisältyvän varhaiskasvatuksen arvopohjaan, jossa painotetaan lapsen oikeuksia. Varhaiskasvatussuunnitelmassa puhutaan myös verkostoyhteistyöstä, johon lastensuojelu voidaan lukea. (Viittala 2006: 66.) Lastensuojelun piirissä olevien lasten hoidossa, kasvatuksessa ja opetuksessa pyritään arvioimaan ensisijaisesti niitä toimenpiteitä, jotka tukevat lapsen kehitystä. Usein vaikean elämäntilanteen vuoksi erityisesti emotionaalinen ja sosiaalinen tuki ovat merkittäviä lastensuojelun piirissä oleville lapsille. Arkipäivän toiminnat ja hyvä vuorovaikutus aikuisten ja muiden lasten kanssa ovat ensisijaisia tuen muotoja. (Viittala 2006: 67–68.)

Pihjalan ja Junttilan (2001) tekemässä päivähoitotutkimuksessa selvitettiin lastensuojelun tarpeen syitä. Syitä suojelun tarpeelle oli vanhempien päihteiden käyttö, lapsen kohdistunut fyysinen väkivalta tai sen epäily, vanhemman psyykinen sairaus, lapsen

hoidon laiminlyönti ja avuttomuus. Tutkimuksessa selvitettiin myös keinoja, joilla päiväkotivoi tukea perhettä. Keinoja olivat vanhempien ohjaaminen lapsen perushoidossa haku- ja tuontitilanteissa ja säännöllinen keskusteleminen vanhempien kanssa. (Pihlaja – Junntila 2001: 11–12.)

Päiväkodin kasvattajien on hyvä olla tietoisia, että perhetilanteen epävarmuus kulkee lapsen mukana päiväkodissakin. Päiväkodissa lasta on ohjattava keskittymään arkipäivään. (Viittala 2006: 68.) Lasten ongelmia kohdatessa täytyy muistaa, että ongelmat eivät johdu vain lapsesta. Kasvattajan toiminnalla ja opituilla käytännöillä on suuri vaikutus lapseen. Ongelmiin voidaan kuitenkin vaikuttaa olosuhteita muuttamalla. (Viittala 2006: 70.)

5.2 Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyökäytännöt

Helsingin kaupungin Sosiaalivirasto on laatinut vuonna 2008 ohjeet lastensuojelun ja päivähoidon väliselle yhteistyölle. Yhteistyöohjeessa on kuvattu työnjakoa lastensuojelun ja päivähoidon välillä. (Järvenkallas – Metsälä 2008.) Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyöohjeen (2008) mukaan voi päivähoito ottaa yhteyttä lastensuojeluun, kun huoli lapsen hyvinvoinnista tai perheen tilanteesta nousee esille. Yhteistyö lapsen asioissa voi alkaa myös tilanteissa, joissa lapsi on jo päivähoidossa lastensuojelun asiakkuuden alkaessa. Mikäli päivähoidossa nähdään tarpeelliseksi tehdä lastensuojeluilmoitus, asiasta on keskusteltava ensin vanhempien kanssa. Välittömästi yhteys alueen lastensuojeluun otetaan, jos kysymyksessä on kiireellinen tilanne esimerkiksi päihtyneen vanhemman hakiessa lasta päivähoidosta. (Järvenkallas – Metsälä 2008: 3.)

Päivähoidolla on ilmoitusvelvollisuus, jolloin ilmoitusvastuu ohittaa asiakkaan suostumuksen (Lastensuojelulaki 314/2007 § 25). Sosiaalihuollon asiakaslain mukaan lastensuojelun ja päivähoidon välisessä tietojen vaihdossa on olennaista, että vanhempi on tietoinen mitä tietoja vaihdetaan, ja on suostuvainen itse lapsen asian hoitamiseen päivähoidon ja lastensuojelun kanssa. Lastensuojelulla on tietojensaantioikeus lasta koskevissa asioissa, kun lapsen etu sitä edellyttää (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 814/2000 § 20). Lastensuojelutarpeen selvitys on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa ilmoituksesta. Jos lastensuojelullista tarvetta löytyy, voi sosiaalivirasto pyytää lastensuojelutarpeen selvitystä varten päivähoidon näkemystä lapsen tilanteesta ja toiminnasta. (Järvenkallas – Metsälä 2008: 3.)

Jos lastensuojelutarpeen selvityksessä on todettu lastensuojelun tarve, lastensuojeluasiakkuus alkaa. Sosiaalityöntekijä on yhteisten asiakasneuvotteluiden koollekutsuja. Hän kutsuu koolle ne viranomaiset, jotka työskentelevät lapsen kanssa. Neuvotteluihin kutsutaan myös lapsen huoltajat. Asiakasneuvotteluissa määritellään yhteiset tavoitteet ja päivähoidon rooli sekä sovitaan jatkosta ja seurannasta. Sopimukset tiedonkulun pelinsäännöistä ja tapaamisten aikatauluista on hyvä käydä läpi tapaamisissa. Neuvotteluissa on tarkoitus käydä läpi perheen tilannetta eri osapuolia hyödyttävällä tavalla. Näin asiakkaalla on mahdollisuus rajata keskustelusta pois niitä teemoja, jotka eivät kuulu yhteisiin tavoitteisiin ja yhteistyöhön. Yhteinen keskustelu auttaa tilanteen kokonaisuuden selvittämistä sekä selkeyttää tavoitteita jokaisen osapuolen osalta. Näin ollen luottamuksellinen ja avoin työskentely mahdollistuu. Lastensuojeluasiakkuuden päättyessä yhteyshenkilön on tiedotettava asiasta päivähoitolle. (Järvenkallas – Metsälä 2008: 3–4.)

Sosiaalityöntekijä ei voi olla yksin vastuussa lapsen edun toteuttamisesta, mutta yhteiskunnan edustajana hänellä voi olla velvollisuus organisoida, käynnistää ja pitää toiminnassa yhteistyöverkoston, jotka toimivat lapsen edun mukaisesti. Mikäli yhteistyö on vähäistä, lapsen asioita tarkastellaan helposti eri näkökulmista. Tämä saattaa tehdä asioiden käsittelystä hajanaista, kun näkökulmat eivät kohtaa missään. Kokonaisvaltainen vastuunkantaminen jää helposti puuttumaan. (Viittala 2006: 80–81.)

Moniammatillisen työn tueksi on oltava rakenteita, jotka varmistavat tiedonkulun ja yhteisten asiakkaiden osalta tapahtuvan yhteistyön. Jokaiselle päiväkodille nimetään konsultoiva lastensuojelun sosiaalityöntekijä tai tarvittaessa sovitaan, että alueen lastensuojelupäivystys hoitaa konsultoinnin. Asiakkaan henkilötietoja ei konsultoinnissa tuoda esiin. Konsultoinnissa keskustellaan vain huolesta, ja siitä mitä on tarpeellista tehdä. Tällöin asiakkaan suostumusta nimettömään konsultointiin ei tarvitse olla. Yhteyshenkilönä lastensuojelun ja päivähoidon välillä on lapsen asioista vastaava työntekijä. (Järvenkallas – Metsälä 2008: 4.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Tutkimustehtävä

Työmme tarkoituksena on kartoittaa lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyön muotoja sekä saada selville työntekijöiden näkemyksiä ja subjektiivisia kokemuksia yhteistyön haasteista ja kehitystarpeista. Yhteistyöllä opinnäytetyössämme tarkoitamme lastensuojelun ja päivähoidon työntekijöiden välistä yhteistyötä. Tutkimustehtävämme olemme muotoilleet seuraavanlaisiksi kysymyksiksi: Millaisia yhteistyökäytäntöjä päivähoidolla ja lastensuojelulla on sovittuna? Kuinka sovitut yhteistyökäytännöt toimivat käytännössä? Mitä haasteita yhteistyölle on? Kuinka työntekijät voisivat kehittää yhteistyötä?

6.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellisuutta ja sen tavoitteena on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007: 157). Kvalitatiivinen tutkimus nostaa esille tutkittavien havaintoja. Tutkimuksessa on mahdollisuus huomioida tutkittavien erilaiset tutkimukseen vaikuttavat tekijät. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 27.)

Aineistonhankintamenetelmänä opinnäytetyössämme käytimme ryhmähaastattelua. Ryhmähaastattelua voidaan kuvata vapaamuotoiseksi keskusteluksi, jossa haastateltavilla on mahdollisuus kommentoida ja tehdä huomioita spontaanisti (Hirsjärvi – Hurme 2000: 61). Ryhmähaastatteluun osallistuu useampi haastateltava samalla kertaa. Yhdessä haastateltavat tuottavat monipuolista tietoa aiheesta, jota tutkitaan. (Eskola – Suoranta 2003: 94.) Haastattelija puhuu usealle haastateltavalle yhtä aikaa, mutta voi kysyä kysymyksiä myös ryhmän yksittäisiltä henkilöiltä (Hirsjärvi – Hurme 2000: 61). Middletonin ja Edwardsin (1990) mukaan ryhmähaastattelun etuna on, että haastateltavat voivat yhdessä herättää muistikuvia ja tukea sekä rohkaista toisiaan. Kun ryhmähaastattelun aihe on sellainen, josta haastateltavilla on erilaisia mielipiteitä, voi haastattelu tuoda erilaisia ajatuksia ja mielipiteitä esiin. Tavoitteena on, että keskustelu olisi mahdollisimman vapaamuotoinen. Aiheessa on kuitenkin tärkeä pysyä. (Eskola – Suoranta 2003: 94, 96–97.)

Olimme suunnitelleet haastatteluun valmiiksi teemoja, joista haastateltavat keskustelivat. Teemat toimivat haastattelumme runkona. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu. Siinä haastattelija on ennalta suunnitellut aihepiirit eli teemat, mutta kysymyksille ei ole tarkkaa järjestystä tai muotoa. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007: 203.) Haastateltavan tehtävänä on kuitenkin varmistaa, että valmiit teemat tulevat käytyä läpi haastateltavien kanssa (Eskola – Suoranta 2003: 86). Haastattelija voi syventää keskustelua pidemmälle tutkimusintressien mukaisesti (Hirsjärvi – Hurme 2000: 67).

6.3 Aineiston keruu

Opinnäytetyömme aineistonkeruuprosessi alkoi haastateltavien valitsemisella. Valitsimme kohdealueeksi Helsingin Vuosaaren alueen. Ensimmäisenä otimme yhteyttä Vuosaaren avohuollon sosiaalityön yksikköön ja kysyimme mahdollisesta haastattelusta. Suostumuksen jälkeen tiedustelimme johtavalta sosiaalityöntekijältä alueen päiväkotiyksiköjä, jotka voisivat olla kiinnostuneita osallistumaan opinnäytetyömme haastatteluihin sekä lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyön kehittämisestä. Saimme muutamien päiväkotiyksikön yhteystiedot, joihin otimme seuraavaksi yhteyttä. Sovimme haastattelut kahteen päiväkotiyksikköön, joissa oltiin kiinnostuneita haastatteluun osallistumisesta. Lähetimme sähköpostitse haastateltaville taustatiedot opinnäytetyöstämme ja kysyimme lupaa haastattelun nauhoittamiseen.

Suoritimme haastattelut kesäkuussa 2011 haastateltavien työyksiköissä. Haastattelut kestivät noin tunnin. Avohuollon sosiaalityön yksikköön olimme sopineet ryhmähaastattelun kolmen sosiaalityöntekijän kanssa, mutta yksi haastateltavista ei päässyt paikalle. Päiväkotiyksiköistä haastatteluihin oli tarkoitus osallistua päiväkotiyksikön johtaja ja kaksi lastentarhanopettajaa. Ensimmäiseen päiväkotihaastatteluun osallistui yksikön johtaja ja yksikön kahden eri päiväkodin lastentarhanopettajat, joista toinen oli koulutukseltaan erityislastentarhanopettaja. Toiseen päiväkotihaastatteluun paikalle pääsi yllättäen vain yksi lastentarhanopettaja. Koska toinen haastattelu muuttui yksilöhaastatteluksi ja tarkoituksenamme oli kuitenkin toteuttaa keskusteleva ryhmähaastattelu, aloimme pohtia aineistomme kattavuutta. Päätimme sopia vielä yhden haastattelun uuden päiväkotiyksikön kanssa. Otimme yhteyttä uuteen päiväkotiyksikköön ja saimme sovittua haastattelun syyskuulle 2011.

Haastattelujen alussa kertosimme haastateltaville lyhyesti opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteet sekä muistutimme haastateltavien anonymiteetistä lopullisessa työssä. Kysyimme haastateltavilta taustatiedoksi työkokemuksen päivähoidon ja lastensuojelun työkentällä. Haastatteluissa pyrimme pitämään roolimme suhteellisen pienenä. Halusimme tehdä haastattelusta luontevan tilanteen, jossa tulisi paljon keskustelevaa vuorovaikutusta. Haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, jossa ryhmä sai erilaisia teemoja, joita he pohtivat yhdessä keskustellen. Tarvittaessa johdattelimme keskustelua eteenpäin ja kysyimme lisäkysymyksiä. Ryhmähaastatteluissa pyritään saamaan vuorovaikutusta osallistujien kesken ja haastattelijan roolina on aikaan saada keskustelua sekä helpottaa sitä (Hirsjärvi – Hurme 2010: 61).

Olimme tehneet haastatteluun teemahaastattelurungon (LIITE 1), jossa oli neljä eri teemaa. Teemoina olivat kokemukset yhteistyöstä, yhteistyön muodot, yhteistyön haasteet ja yhteistyön kehitystarpeet. Olimme miettineet valmiiksi lisäkysymyksiä, joita käytimme tarkentavina kysymyksinä, mikäli haastateltavien keskustelussa ei tullut esille kyseisiä asioita. Olimme suunnitelleet teemat niin, että opinnäytetyömme kannalta tärkeät aiheet tulivat käsitellyiksi. Jokaisen haastattelun jälkeen kävimme läpi haastattelu-tilanteen ja pohdimme, mitä voimme seuraavassa haastattelussa tehdä paremmin. Kaikki haastattelut sujuivat hyvin ja haastateltavat olivat aktiivisia.

6.4 Aineiston analysointi

Laadullista aineistoa analysoidessa luodaan aineistoon selkeyttä ja tuotetaan uutta tietoa tutkimuskohteesta. Aineisto tiivistetään niin, että hajanaisesta aineistosta saadaan selkeä. (Eskola – Suoranta 2003: 137.) Aineiston analysoinnin aloitimme sillä, että kävimme jokaisen haastattelun jälkeen yhdessä läpi haastattelun sekä pohdimme, mihin asioihin voisimme kiinnittää tarkemmin huomiota seuraavilla haastattelukerroilla. Tämän jälkeen litteroimme eli puhtaaksi kirjoitimme haastattelut. Litteroidun tekstin luimme yhdessä läpi moneen kertaan. Poimimme aluksi tekstistä tutkimusongelmamme kannalta tärkeitä asioita ja keskustelimme haastatteluista nousseista aihealueista.

Keskeinen osa analyysiä tehdessä on aineiston luokittelu. Luokittelu on ikään kuin pohja, jonka avulla aineistoa voidaan myöhemmässä vaiheessa tulkita, yksinkertaistaa ja tiivistää. Aineiston luokittelu on välttämätöntä, jos haluamme vertailla aineiston eri osia toisiinsa. Luokittelun jälkeen analysoinnissa seuraavana vaiheena on aineiston uudel-

leen järjestely luokittelun mukaisesti. Luokkia yhdistelemällä yritetään löytää luokkien välille säännönmukaisuuksia ja samankaltaisuuksia. (Hirsjärvi – Hurme 2000: 147, 149.) Kokonaisuuteen saimme selkeyttä luokittelemalla aineiston ja lopuksi teemoittelemalla aineiston teemahaastattelun runkoa käyttäen. Eskolan ja Suorannan (2003) mukaan teemahaastattelun runko on hyvä apuväline teemahaastattelun purkamiseen. Aineistoa käydään läpi niin, että nostetaan esille asioita, jotka kertovat kyseisistä teemoista. (Eskola – Suoranta 2003: 152.)

Teemoittelu analysointivaiheessa tarkoittaa, että aineistosta etsitään toistuvia aiheita, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle (Hirsjärvi – Hurme 2000: 173). Teemoittelussa aineistosta voidaan nostaa esille niitä teemoja, jotka liittyvät tutkimusongelmaan. Tällä mahdollistetaan esiintyvien teemojen vertailu. Teemoittelu tarvitsee myös teorian ja empirian vuorovaikutusta, jotka lomittavat toisiaan. (Eskola – Suoranta 2003: 174–175.) Haastateltavien kokemuksia on hyvä peilata teoriaan analyysiä tehdessä.

7 Tulokset

Seuraavassa esittelemme opinnäytetyössämme saamiamme tuloksia. Käsittelemme tuloksia teemahaastattelurunkomme teemojen mukaisesti. Esittelemme tuloksissamme haastateltavien kokemuksia yhteistyöstä, päivähoidon ja lastensuojelun välisiä käytäntöjä sekä haastateltavien näkemyksiä yhteistyön haasteista ja kehitystarpeista. Tuloksissa olemme eritelleet päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden näkemykset, koska näemme tärkeänä, että molempien osapuolten näkökulmat tulevat selkeästi esille. Olemme muuttaneet haastateltavien nimet anonymiteetin takia. Lastensuojelun työntekijät olemme nimenneet L -kirjaimilla alkaviksi ja päivähoidon työntekijät P -kirjaimilla alkaviksi.

7.1 Kokemukset yhteistyöstä

Päivähoidon työntekijät toivat esille, että heillä oli monenlaisia, niin hyviä kuin huonojakin, kokemuksia yhteistyöstä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa. Työntekijöiltä löytyi erilaisia kokemuksia pitkin työhistoriaa. Puolet haastatelluista päivähoidon työntekijöistä oli tyytyväisiä tämän päivän yhteistyöhön lastensuojelun kanssa. Yhteistyön pohdittiin myös parantuneen viime aikoina. Osalla haastateltavista oli kuitenkin lähinnä negatiivisia kokemuksia.

Haastateltavat pohtivat ja muistelivat monia kokemuksiaan. Esille tuli erilaisia hyviä kokemuksia ja tilanteita, jolloin yhteistyö ei ole toiminut parhaalla mahdollisella tavalla. Hyviksi kokemuksiksi nostettiin yhteistyötilanteet, joissa lapsen asioista on puhuttu avoimesti ja kaikkia osapuolia kuunnellen. Muutama päivähoiton työntekijä nosti hyvinä kokemuksina esille tilanteet, joissa yhteisiä sopimuksia oli saatu sovittua. Yhteistyön kannalta tärkeäksi nousi myös säännöllinen yhteydenpito lapsen asioissa.

...Päiväkodin huoli on tullu kuulluksi, ja on saatu sovittua yhteisiä sopimuksia, ja on selvästi saatu niin ku lasten asioita eteenpäin. Ja parannettu lasten hyvinvointia.

Piia

Päivähoidon työntekijöiden keskusteluissa huonot kokemukset liittyivät pääasiassa siihen, että lastensuojelun työntekijöitä oli vaikea saada kiinni. Yhdestä päiväkodista toiveena mainittiin, että lastensuojelun työntekijät vastaisivat puhelimeen. Osa työntekijöistä oli sitä mieltä, että päivystyspuhelimeen soittamisesta ei koettu saavan vastaavaa hyötyä. Päivähoidon haastateltavat kuitenkin pohtivat myös lastensuojelun työntekijöiden kiirettä, joka osaltaan selitti heille työntekijöiden huonoa tavoitettavuutta. Työntekijöiden vaihtuvuus mainittiin muutaman kerran huonoista kokemuksista keskusteltaessa. Työntekijöiden vaihtuvuuden takia ei aina tiedetty, kenen kanssa yhteistyötä pitäisi jatkaa, ja ketä tavoitella. Yhdessä päivähoiton keskustelussa todettiin myös, että yhteistyö ei lähde yhtä helposti liikkeelle, kun työntekijä vaihtuu kesken kauden.

...Ja sitten kokemuksia on muun muassa, että esimerkiksi sellaset, että työntekijät vaihtuu todella usein. Mulla on sellanen olo, että on todella kova vaihtuvuus, että ettei juurikaan tavoita sitä jota yrittää tavoitella...

Peppi

Tiedon kulun ongelmat ja erinäiset toimintaohjeet olivat yhteistyön haasteita, mutta ne liittyivät myös huonoihin kokemuksiin. Päivähoito ei ollut aina saanut tietoa lapsen lastensuojeluasiakkuudesta ja joissakin tilanteissa kaivattiin enemmän tietoa lapsen asioista, jotta lapsen kasvua voitaisiin tukea paremmin. Yhdessä päiväkodissa pohdittiin lastensuojelun työntekijöiden erilaisia toimintatapoja liittyen esimerkiksi tiedon kulkuun. Osalla päivähoiton työntekijöistä oli pitkä työkokemus päivähoitossa. Keskusteluissa tuli esille useampia huonoja kokemuksia parinkymmenen vuoden takaa. Vanhoilla huo-

noilla kokemuksilla oli osaltaan vaikutusta vielä tämänkin päivän mielikuviin lastensuojelusta, vaikka moni kokikin yhteistyön selvästi parantuneen. Vanhoihin kokemuksiin liittyi epäselvyyttä ja epäluottamusta, sekä pelkoa lastensuojeluilmoituksen tekemisen tai muun yhteistyön seurauksista.

Sosiaalityöntekijät kokivat, että yhteistyö päivähoidon kanssa oli hyvin vaihtelevaa. Yhteistyö vaihteli riippuen siitä, mihin päiväkodeissa oli totuttu. Päiväkodeissa koettiin olevan erilaisia käytäntöjä ja odotuksia lastensuojelua kohtaan. Sosiaalityöntekijät pitivät yhteistyötä toimivana silloin, kun yhteisiä sopimuksia lapsen kohdalla oli tehty. Silloin kun asiakkuuksia ei ollut, päivähoidon sanottiin tekevän liian vähän lastensuojeluilmoituksia.

No sehän vaihtelee tietysti niin kun sitten henkilöiden mukaan ja päiväkotien mukaan, et joissain päiväkodeissa ollaan ehkä totuttu siihen, et tehdään paljon yhteistyötä meidän kanssa ja silloinhan se sujuu tietysti paremmin, kun siihen on totuttu.

Liisa

Sosiaalityöntekijät nostivat esille sen, että päivähoidossa ei olla sisäistetty uutta lastensuojelulakia, jossa ilmoitusvelvollisuus on entistä tiukempi. Päiväkodilla oli sosiaalityöntekijöiden mukaan liian korkea kynnyksen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoituksia tehtiin vasta, kun tilanne oli kärjistynyt tai sitä oli katsottu pitkään. Sosiaalityöntekijät kokivat myös, että päivähoidossa odotetaan usein nopeita toimenpiteitä ja päiväkodin työntekijöiden erilaisten odotusten vuoksi lastensuojelun tapa toimia saattaa herättää erilaisia reaktioita päivähoidon puolella.

Et se kynnyksen päiväkodillahan tehdä lastensuojeluilmoitus on usein liian korkea. Et laki ei anna heille sitä mahdollisuutta arvioida niin pitkälle sitä tilannetta, mutta että useinhan he ei tee sitä ilmoitusta sillon kun pitäis. Ja sit voi olla, että kun se ilmoitus lopulta päiväkodista tehdään niin se tilanne on jo niin kärjistynyt. He ovat niin pitkään katsoneet sitä tilannetta ja he odottaa meiltä hirveän nopeita toimenpiteitä, ja me ei taas siihen pystytäk, koska meidän täytyy aina tehdä se oma arviomme perheen ja lapsen tilanteesta...

Leena

Sosiaalityöntekijät pohtivat kokemuksia yhteistyöstä päivähoidon kanssa liittyen yhteisneuvotteluihin, joissa myös perhe on läsnä. Yhteisneuvotteluista päivähoidon työntekijöiden ja perheen kanssa sosiaalityöntekijöillä oli sekä hyviä, että huonoja kokemuksia. Huonoja yhteistyökokemuksia olivat tilanteet, joissa päivähoito kertoi monista vaikeista

tilanteista lapsen kohdalla lastensuojeluilmoitusta tehdessään, mutta yhteisneuvotte-
luissa ei päivähoidolla ole ollut keinoa tai halua lähteä puhumaan vaikeista asioista
perheen kuullen. Hyvissä kokemuksissa päiväkodit ovat puhuneet avoimesti ja rehelli-
sesti tilanteista myös perheen aikana.

Joskus on ollut niin, että meille on kerrottu ilmoituksessa hyvin paljon vaikeita ti-
lanteita mitä on ollut. Perhettä koskevia tilanteita. Sit kun on ollut yhteisneuvot-
telu niin päiväkoti ei sit oookkaan kertonut tai on niin ku sanonut, et "ei se nyt niin
vaikeeta oo ollutkaan"...

Leena

Sosiaalityöntekijät olivat tyytyväisiä siihen, että paikan saanti päivähoidosta lastensuo-
jelun tukitoimena oli toiminut hyvin. Paikka oli saatu nopeasti tilanteen sitä vaatiessa.
Yhtenä kokemuksena nousi myös se, että päiväkodit eivät tuntuneet sosiaalityönteki-
jöiden mielestä olevan aktiivisia yhteistyömuotojen kehittämisessä. Aloitteiden koettiin
pitkälti tulleen lastensuojelun puolelta.

7.2 Yhteistyön muodot

Meil on kahdenlaista yhteistyötä. Se riippuu työntekijästä. Siitä vastapuolesta.
Yhden kanssa meillä on niin, että meillä on ilman muuta selviö, et meillä on ke-
vällä ja syksyllä palaveri, missä on sosiaali tai lastensuojeluntyöntekijä, me ja
sitten vanhemmat. Ja sit tarvittaessa soitellaan. Sitten muiden kanssa on niin, et-
tä sovitaan, että nyt ois hyvä pitää yhteispalaveri. Sanotaan, että perheessä ta-
pahtuu jotakin sellasta, mikä meitä ihmetyttää ja sitä asiaa on niin ku vaikee ot-
taa esille, ni me on aateltu, että sillon on parempi, että puhutaan se niin, että on
sosiaalityöntekijä tai siis lastensuojelu myös mukana. Ni sitten pysytään sillä sa-
malla viivalla, ettei tarvitse tulla lipsahduksi, niitä valheen poikasii, eikä tarvitse
peitellä mitään asioita. Niin se on pelannut hyvin. Et ne on tärkeitä asioita ne yh-
teiset palaverit.

Paula

Näin kuvaili eräs päivähoidon työntekijä omaa näkemystään päivähoidon ja lastensuo-
jelun yhteistyön muodoista. Osa päiväkodin työntekijöistä koki, että yhteistyötä lasten-
suojelun kanssa oli, mutta yhteistyö riippui useimmiten työntekijöistä niin lastensuoje-
lun kuin päivähoidon puolella. Osa päivähoidon työntekijöistä oli taas sitä mieltä, että
yhteistyötä ei ollut juuri lainkaan. Lastensuojelun asiakkaiden määrä olikin sidoksissa
yhteistyön määrään. Jos päiväkodilla oli tai oli ollut lastensuojelun asiakkaita tai yhteis-
työtä oli totuttu tekemään, yhteistyö tuntui luontevammalta ja helpommalta.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden mukaan yhteistyön määrä eri päiväkotien ja eri henkilöiden kanssa vaihteli hyvinkin paljon. Yhteistyötä saattoi olla paljon tai ei juuri ollenkaan. Myös lastensuojelun työntekijöiden mielestä yhteistyön määrä riippui yleisesti ottaen siitä, oliko päiväkodilla lastensuojelun asiakkaita tai oltiinko yhteistyötä lastensuojelun kanssa totuttu tekemään.

...Silloin, kun on niin kun sovittu siitä yhteistyöstä jonkun lapsen asiassa, niin silloinhan ne (päiväkodit) saattaa tehdä hyvinkin aktiivisesti (yhteistyötä), pitää yhteyttä ja tehdä ilmoituksia.

Liisa

Sosiaalityöntekijät ja päivähoidon työntekijät toivat molemmat esille, että yhteistyö perustui suurimmalta osin yksittäisten asiakkaiden asioissa tehtyihin sopimuksiin ja käytäntöihin. Kun lapsi oli päiväkodissa lastensuojelun tukitoimena, tavoitteena oli, että päiväkodille kerrottiin yhteisneuvottelussa pääasialliset huolet perheen tilanteesta. Tällaisessa yhteistyöneuvottelussa sovittiin myös käytännöistä, kuten lapsen havainnoinnista ja työntekijöiden välisestä yhteydenpidosta. Näissä arviointipalaverissa ovat mukana päiväkotit, lastensuojelu ja vanhemmat. Joissakin tapauksissa lastensuojelu oli pyytänyt esimerkiksi päiväkodilta kirjanpitoa tai kuvausta lapsen arjesta päiväkodissa. Päiväkodit listasivat yhteistyömuodoiksi myös lastensuojeluilmoitukset.

...Yksittäiset asiakkaat, et niiden kans se on sit aina erikseen sovittu, minkälaista se on. Et jos vaikka on epäilyjä, et äidillä on päihdeongelma ja on sovittu päiväkodin kanssa, et he ilmoittaa kaikista päivistä, jolloin lapsi on poissa päiväkodista. Ei ehkä joka päivä soita, mut esimerkiksi voidaan sopia, että perjantaisin ilmoitetaan sähköpostilla.

Liisa

Selkeitä, yleisesti sovittuja käytäntöjä ja sopimuksia lastensuojelulla ja päivähoidolla ei sosiaalityöntekijöiden mielestä tällä hetkellä ollut. Haastateltavat sosiaalityöntekijät kertoivat, että yhtenäisiä yhteistyökäytäntöjä on lastensuojelun puolelta suunnitteilla. Tarkoituksena olisi pitää säännölliset vuosittaiset yhteispalaverit, joissa käytäisiin läpi lastensuojeluilmoituksen tarkoitus, lastensuojelun käytäntöjä sekä yhteistyötä helpottavia rakenteita. Tavoitteena olisi myös koota päivähoidon ja lastensuojelun väliset yhteistyömuodot kirjalliseen muotoon, joka on tarkoitus antaa niin päiväkodeille kuin lastensuojelulle.

Myös päiväkodit toivat esille sitä, että yhtenäisiä yhteistyökäytäntöjä ei ollut. Yhteistyömuotoja ei ollut sovittuna eikä niistä oltu päivähoiton puolella tietoisia. Eräältä päiväkodilta tuli selkeä viesti siitä, että toimivia yhteisiä raameja tai malleja yhteistyölle ei ollut. Kaksi päiväkotia nosti esille yhteistyölomakkeen, jota aikanaan oli käytetty, mutta joka oli jäänyt lastensuojelun muutosten myötä. Osa päiväkotien työntekijöistä oli huomannut myös, että kaikki sosiaalityöntekijät eivät olleet tietoisia tällaisen lomakkeen olemassaolosta.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijät toivat haastattelussa esille myös konsultointimahdollisuuden. Lastensuojelun päivystyspuhelimeen päiväkodit voivat soittaa lapsen tai perheen nimeä kertomatta, ja kysyä apua ja keinoja lapsen tilanteen selvittämiseen. Sosiaalityöntekijöiden mukaan päiväkodit käyttivät konsultointimahdollisuutta vähän, jos edes ollenkaan. Haastateltavien päiväkotien työntekijöistä kolme oli käyttänyt konsultaatiota soittamalla konsultointipuhelimeen.

7.3 Yhteistyön haasteet

Päivähoidon haastatteluissa nousi useaan otteeseen esille, että suurena haasteena koettiin tiedon kulun toimimattomuus. Päivähoidon työntekijät kokivat, että yhteistyötä lastensuojelun kanssa vaikeutti se, että heillä ei aina ollut tietoa lapsen lastensuojeluasiakkuudesta, eikä lastensuojelu tiedottanut lapsen tilanteen muutoksista. Mainittuja muutoksia olivat muutokset perheen tilanteessa ja lastensuojeluasiakkuuden päättyminen. Päivähoidon työntekijät kokivat, että lastensuojeluilmoituksen jälkeen tiedon kulku katkesi.

...On siis sellasia tilanteita, että meillä on sellanen niin kun intuitio siitä, että kaikki ei oo kunnossa, mut se mitä perheeltä niin ku meille päin näkyy on ihan ok. Mut on sellanen olo, että rivien välissä on niin ku jotain. Ja sitten myöhemmin paljastuukin, että lastensuojelu on esimerkiks tehnyt vuos kauden perheen kanssa yhteistyötä...

Piia

Moni haastateltava päivähoiton puolelta toi toivetta siitä, että päiväkoti saisi lapsesta kaiken sen tiedon, mikä on olennaista työn kannalta. Tiedon saanti vaikutti olevan välillä puutteellista. Päivähoidon työntekijät toivoivat saavansa tietoa siksi, että voisivat paremmin tukea lapsen kasvua ja ymmärtää lapsen käytöstä. Eräs päivähoiton haastateltavista kuitenkin koki saavansa tarpeellisen tiedon.

Päivähoitoa käytettiin lastensuojelun tukitoimena. Yhdessä päiväkodeista nostettiin esille, että lapsen ollessa päivähoidossa lastensuojelun tukitoimena, yhteydenpito lapsen asioissa ei toiminut. Lapsen tilannetta tai tukitoimen vaikutusta ei seurattu.

...Tulee siis näitä, et lastensuojelu lähettää jonkun lausunnon sieltä, että suositellaan lapselle paikkaa. Että lastensuojelu on katsonut, että lapsi hyötyis siitä. Mut sit se jää siihen. Et kyl heidän mun mielestä pitäis sit pitää yhteyttä edelleen sen perheen kohdalla.

Pirkko

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että yhteydenpito ja sen toimivuus lastensuojelun työntekijöiden kanssa oli vaihtelevaa. Joidenkin työntekijöiden kanssa yhteistyö oli aktiivista ja riittävää, kun taas joidenkin työntekijöiden kanssa yhteydenpitoa ei juurikaan ollut.

Mulla on kolme yhteistyökumppania tällä hetkellä lastensuojelusta. Yks on soittanu kerran tän kahen vuoden aikana. Mä en ees tiä tai muista sen nimee. Ei mitään yhteyttä. Ja kaks on yhteydessä aktiivisesti itse. Soittaa välillä tänne: Mitä kuuluu? Onks kaikki ennallaan? Täytyiskö tavata? Ni se tuntuu kivalta ja hyvältä.

Paula

Sosiaalityöntekijöiden mukaan päiväkodeista ilmoitettiin vaihtelevasti lastensuojeluilmoituksen jälkeen, jos lapsen tilanteessa tapahtui muutoksia. Päivähoidon tulisi tehdä uusi lastensuojeluilmoitus, jos tilanne ei parane. Sosiaalityöntekijöillä oli oletamus siitä, että lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana, päiväkotitoilmoittaa, jos lapsen tilanne jollakin tavalla muuttuu. Haasteena sosiaalityöntekijät pitivät myös ajan puutetta, joka vaikeutti heidän omaa aktiivisuuttaan yhteydenpidossa.

Suurena haasteena lastensuojelun puolella koettiin se, että lastensuojeluilmoituksia tuli niin vähän päivähoidolta. Päivähoidolla oli sosiaalityöntekijöiden mielestä korkea kynnyks lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Päivähoidosta ei sosiaalityöntekijöiden mielestä tehty ilmoituksia tarpeeksi ajoissa vaan odotettiin pidemmälle kuin laki antaa päivähoidolle mahdollisuuden arvioida lapsen tilannetta. Sosiaalityöntekijät pohtivat, ymmärtävätkö kaikkien päiväkotien työntekijät, miten keskeisessä asemassa he ovat havainnoidessaan lasta.

Päivähoidon työntekijät miettivät syitä siihen, miksi ilmoitus on joskus vaikea tehdä. Yhtenä pohdintana nousivat tilanteet, joissa perhe oli päällisin puolin hyvin toimeentuleva eikä konkreettista huolta ollut näkyvissä. Myös epävarmuus siitä, mitä tapahtuu ilmoituksen jälkeen lastensuojeluprosessissa, nosti osalla haastateltavista kynnystä ilmoituksen tekemiseen. Päivähoidon työntekijöistä muutama koki, että ilmoitusta tehdessä täytyi olla vakuuttunut ilmoituksen aiheellisuudesta. Historian painolasti mainittiin myös yhdeksi syyksi ilmoitusten vähäisyyteen. Vanhat huonot kokemukset aiheuttivat epäilyä siitä, mitä ilmoituksen tekemisestä seuraisi päiväkodille, ja mitä jos syy esimerkiksi huostaanotosta vieritetäänkin päiväkodille.

Ja ku me nähdään kuitenkin vaan niin ku tietty pala sitä lasta. Niin ku osa tääl, niin meidän täytyy olla aika vakuuttuneita ennen, ku me uskalletaan tehdä se ilmoitus. Ku tämä asia voi johtua siitä tästä tai tuosta. Et onks täs aihetta ilmoitukseen vai ylireagoidaanko me?

Pinja

Päivähoidossa työntekijöillä on usein läheinen suhde vanhempiin, joka haastateltavien mielestä nosti kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Päivähoidossa pyrittiin myös käyttämään muita ratkaisuja ja keinoja auttaa lasta tai perhettä. Kynnystä ottaa lastensuojeluun yhteyttä nosti joidenkin haastateltavien mielestä se, että lastensuojelun työntekijöitä ei tunnettu. Oli helpompi tehdä yhteistyötä henkilön kanssa, jonka oli joskus tavannut.

...Meillä on toisenlainen suhde vanhempiin, mitä noissa noi muut oli (viittaa kaavioon). Se suhde on niin toisenlainen ja se on ikään kuin tuttavallinen ja läheisempi, niin se onkin niin kun haastavampi tehdä se ilmoitus, jos se ei oo näkyvää sellasta alkoholiongelmia.

Pinja

Ilmoitusten vähäisyyttä selitti parin haastateltavan mielestä varhainen puuttuminen lasten ja perheiden ongelmiin. Kahdessa haastattelussa syiksi todettiin, että päivähoiton piirissä ei ollut kaikkein ongelmallisimmat perheet ja ongelmiin voidaan nopeasti puuttua käyttäen päiväkodin omia keinoja ongelmien ratkaisemiseksi. Päiväkodin keinona olivat esimerkiksi keskustelut päivittäin lasten haku- ja tuontitilanteissa. Tilannetta verrattiin myös kouluun, jossa yhteistyö vanhempien kanssa ei ole yhtä tiivistä ja koulun piirissä ovat kaikki lapset.

Haasteena päivähoiton puolelta tuotiin sosiaalityöntekijöiden huono tavoitettavuus. Päivähoidon työntekijöiden työtä helpottaisi, jos sosiaalityöntekijän saisi kiinni tarpeen sitä vaatiessa. Lastensuojelun työntekijöiden vaihtuvuus aiheutti myös haastetta yhteistyölle, koska yhteistyön koettiin tällöin katkeavan eikä yhteistyö uuden sosiaalityöntekijän kanssa lähtenyt liikkeelle yhtä helposti. Päiväkodin työntekijät kokivat, että tieto lastensuojelussa ei ollut kulkenut työntekijältä toiselle tilanteessa, jossa työntekijä vaihtuu. Käytäntöjen ja selkeiden rakenteiden puute vaikeutti yhteistyötä. Yhteistyötä olisi helpompi tehdä, jos sitä tukisi selkeät rakenteet ja yhtenäiset käytännöt.

Myös sosiaalityöntekijät kokivat henkilökunnan vaihtuvuuden haasteena, mutta totesivat, että jos olisi olemassa toimivat rakenteet, ei työntekijöiden vaihtuvuuden tulisi vaikuttaa yhteistyöhön. Resurssien ja ajan vähäisyys toivat lisäksi haasteita yhteistyön mahdollistamiselle, sillä yhteistyömuodot vaativat oman panostuksensa. Yhteistyön toimivuuden haasteena mainittiin myös työskenteleminen eri organisaatioissa ja ennakoluulot lastensuojelua kohtaan.

..Et ehkä siinä on erilaiset pelot meitä kohtaan tai väärinkäsitykset ja jotkut tällaiset. Sitä, että tota noin otetaan huostaan ja ei täältä mitään muuta apua saa ja semmosta.

Liisa

Yhdessä päiväkodin haastatteluista keskusteltiin haasteiden yhteydessä siitä, että vanhemmilla oli erilaisia negatiivisia mielikuvia lastensuojelusta eivätkä he tahtoneet olla tekemisissä lastensuojelun kanssa. Sosiaalityöntekijät puolestaan korostivat, että useimmiten perheet ottavat mielellään lastensuojelun apua vastaan. Molemmat nostivat esille haasteena myös sen, että päivähoitossa koetaan vaikeaksi puhua negatiivista asioista perheelle.

7.4 Yhteistyön kehitystarpeet

Sosiaalityöntekijät nostivat suurimpana kehitystarpeena esille yhteisten työkäytäntöjen luomisen päiväkodin kanssa. Kuten aikaisemmin mainitsimme, yhteistyökäytäntöjen kehittäminen oli sosiaalityöntekijöillä työn alla. Sosiaalityöntekijöiden tarkoituksena olisi avata keskustelua päivähoiton kanssa niin, että sosiaalityöntekijät kertoisivat lastensuojelusta ja päivähoito kertoisi puolestaan omasta tilanteestaan ja muutoksistaan kentällä. Sosiaalityöntekijöiden olisi tarkoitus järjestää yhteistyökokous pariin alueen päi-

väkotiin, jonne saisi osallistua alueen päiväkodin työntekijät. Pyrkimyksenä olisi lisätä yhteistyötä ja saada lastensuojeluilmoitukselle matalampi kynnyks. Yhteistyötä olisi myös helpompi tehdä, kun molemmat osapuolet tuntisivat toisiaan.

Kehitystarpeita sosiaalityöntekijöiden mielestä olivat siis yhteiset säännölliset tapaamiset ja asioista molemminpuolinen tiedottaminen ja puhuminen sekä tiedon lisääminen. Sosiaalityöntekijöiden mukaan yhteistyölle ei ollut lähtökohtaista ongelmaa. Käytännöt olivat vain puuttuneet. Sosiaalityöntekijät toivoivat myös tässä yhteydessä, että päivähoitokin olisi aktiivisempi ja aloitteellisempi yhteistyökäytäntöjen luomisessa.

Myös päiväkodin työntekijät kokivat, että säännöllisistä yhteistyökokouksista alueella olisi hyötyä omalle työlle. Yhteisten rakenteiden ja sopimusten luomista pidettiin tärkeänä. Osa päiväkodin työntekijöistä toivoi, että lastensuojelu tulisi esittelemään enemmän toimintaansa ja käytäntöjään päiväkotiin tai esimerkiksi kehittämispäiville. Kahden päiväkodin työntekijät pohtivat kehitysideana myös tapaamisia päiväkodeissa. Tapaamisia voisi olla keskimäärin kerran vuodessa. Toiveena olisi, että tapaamisissa tehtäisiin yhteisiä sopimuksia ja selkeitä linjauksia siitä, kuinka toimia erilaisissa tilanteissa. Samalla tapaamisissa voisi keskustella nimettömästi lapsista. Näillä tavoilla lastensuojelusta tulisi luonnollinen yhteistyökumppani, ja kynnyks soittaa lastensuojeluun olisi matalampi, kun työntekijät tunnettaisiin.

Sit se ois helppoa, jos on joku pieni huoli jostain, niin se, että jos sieltä osataankin sanoa et eipä täs nyt oo mitään, niin voi keskittyä vaikeampiin tapauksiin. Ja sit ehkä just se, et jos on joku niin ku ihan vaan siit rakenteesta myöskin, et kerrois siitä omasta toiminnastaan jossain kehittämispäivillä tai joissain muussa. Joku selkeä nuolikaavio, tee näin.

Pauliina

Haastatteluissa sosiaalityöntekijät pohtivat, että kun päiväkodissa henkilökunta vaihtuu, voisi uuden työntekijän perehdyttämiseen liittyä lastensuojeluosio. Perehdyttämisessä jokaiselle uudelle työntekijälle kerrottaisiin lyhyesti lastensuojelusta ja sen toiminnasta. Omaksi kehitystarpeekseen sosiaalityöntekijät mainitsivat oman yhteydenpidon päiväkoteihin. He totesivat, että heidän täytyisi pitää aktiivisemmin yhteyttä itsekin, eikä vain olettaa, että päiväkoti soittaa, jos lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia. Sosiaalityöntekijät olivat saaneet päiväkodeilta palautetta siitä, että lastensuojelusta ei ilmoiteta, jos lapsen lastensuojeluasiakkuus päättyy. Sosiaalityöntekijät myönsivät itsekin, että

tässä olisi kehitettävää. Sosiaalityöntekijät pohtivat sitä, että täytyisi vain yksinkertaisesti löytää aikaa soittaa lapsen asioista myös päivähoidolle.

Et se on niin ku helpompi, jos on päiväkodin kanssa tavattu lapsen asioissa keran, niin me ikään kun oletetaan, että päiväkotia soittaa jos siellä tapahtuu jotakin muutosta lapsen asioissa ja usein se toivekin esitetään päiväkodille. Et meidänkin pitäisi sitte jos soittoa ei kuulu niin sitten soittaa uudelleen, mutta kun meillä on niin paljon niitä puheluita aina jonossa, niin niitä ei millään sitten ehdi...

Leena

Päivähoidon puheenvuoroissa esiintyi kehitystarpeina myös yhteydenpito ja tiedon kulku. Lapsen asioista koettiin saavan liian vähän tietoa lastensuojeluilmoituksen jälkeen. Aina ei edes tiedetty, että lapsi on lastensuojelun asiakas. Päivähoidon työntekijät pitivät tärkeänä, että lapsen ollessa lastensuojeluasiakas, päivähoito olisi automaattinen yhteistyökumppani. Suurin osa päivähoidon työntekijöistä koki, ettei saanut tarpeeksi tietoa, jota olisi tarvinnut lapsen kehityksen tukemiseksi. Jos tietoa lapsen tilanteesta saisi enemmän, osaisi huomioida ja tukea lapsen erityistarpeita paremmin sekä ymmärtää lapsen käytöstä ja puheita.

Koska meidän on huomattavasti helpompi tukea sitä lapsen kasvua täälläkin jos me tiedetään, että perheellä on niin ku voimavarat vähissä. Niin ehkä se olis, mut en tiedä sit siinä kohtaa se, et vanhemmilla on oikeus kieltää se niin se on silloin heidän oikeus. Mut, et jos sellaseen asiaan vois saada jotain muutosta.

Piia

Puolet päiväkotien työntekijöistä toivoi, että sosiaalityöntekijöitä saisi paremmin kiinni. Päivystyspuhelin on aina käytettävissä, mutta työntekijät kaipasivat saada yhteyden sosiaalityöntekijään, jonka kanssa yhteistyötä oli tehnyt. Sosiaalityöntekijän vaikea tavoitettavuus hankaloitti yhteistyötä. Yhteydenpidossa toivottiin lisäksi enemmän aloitteellisuutta lastensuojelun puolelta.

Sosiaalityöntekijöiden mielestä päivähoidossa odotettiin liian pitkälle ennen kuin lastensuojeluilmoitus tehtiin. Kehityksenä sosiaalityöntekijät toivoivat, että tilanteita saataisiin varhaisemmassa vaiheessa arvioitavaksi. Lastensuojeluilmoitukseen olisi hyvä liittää konkreettisia havaintoja tulkinnan sijaan. Sosiaalityöntekijät olivat myös miettineet, pitäisikö lastensuojeluilmoitus tehdä kirjallisessa muodossa. Tällöin ei tulisi tulkintavirheitä ja ilmoituksen tekijällä olisi paremmin aikaa miettiä, mitä asioita kirjaa. Sosiaali-

työntekijät korostivat myös, ettei ilmoituksen tarvitse olla viimeisen päälle hiottu vaan ennemminkin konkreettista kuvausta lapsesta tai lapsen käytöksestä.

Ja sitten se, että päiväkodissa on hyvä tehdä niitä niin ku konkreettisia havaintoja ja ehkä se tulkinta jättää sitten vähän vähemmälle. Että se ehkä nyt ei oo vielä aikasemmin tullukaan esille, mutta se on ehkä taas semmonen, mikä ehkä vaikeuttaa päiväkotia myös siinä, et he ei tee ilmoituksia, jos he kokee, et heillä pitää olla jonkinlainen tulkinta lapsen tilanteesta. Että ei tarvii päiväkodin sanoa, että äiti on alkoholisti vaan voi sanoa, että hän käyttäytyi oudosti tai oli horjuva. Tai ei tarvii sanoa, että lasta on seksuaalisesti hyväksikäytetty, kun voi vaan kertoa, että lapsi on jotenkin oudolla tavalla kiinnostunut sukupuolisuuteen liittyvistä asioista. Tai jotenkin pelokas tai muuta. Että aina missä tilanteessa se ilmenee et nehan on niitä tärkeitä havaintoja, mitä me tarvitaan, ja mitä mekin sitten vietään eteenpäin.

Leena

Sosiaalityöntekijät tekevät jokaisen lastensuojeluasiakkaan kohdalla asiakassuunnitelman. Sosiaalityöntekijät nostivat itselleen kehitystarpeen siitä, että asiakassuunnitelmaan tulisi aina kirjata, missä päiväkodissa lapsi on. Lapsen perustietolomakkeeseen olisi myös hyvä lisätä päiväkodin yhteystiedot, lapsen päiväkotiryhmä ja sen vastaava aikuinen.

Päivähoidolla ja lastensuojelulla oli ollut käytössä yhteistoimintakaavake, joka oli kuitenkin viime aikoina kadonnut lastensuojelun työntekijöiden käytöstä. Kahdesta päiväkodista nousi toive, että sosiaalityöntekijät muistaisivat kaavakkeen yhteisissä palavereissa. Kaavakkeen koettiin tukevan päiväkodin työtä.

8 Johtopäätökset

Tulosten pohjalta voimme todeta, että päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden kokemukset yhteistyöstä ovat hyvin vaihtelevia. Työntekijöiltä nousi esille niin hyviä kuin huonojakin kokemuksia työhistorian ajalta. Tuloksien mukaan yhteistyö on kuitenkin viime aikoina parantunut. Yhteistyön toimivuus on selvästi sidoksissa työntekijöihin. Jos työntekijät ovat tottuneet tekemään yhteistyötä, yhteistyö sujuu paremmin.

Hyviä yhteistyökokemuksia tulosten perusteella ovat tilanteet, joissa asioista puhutaan perheen läsnä ollessa avoimesti ja rehellisesti. Yhteistyön kannalta merkittävää on myös säännöllinen yhteydenpito lapsen asioissa ja molempien osapuolien näkemysten kuunteleminen. Parhaiten yhteistyön voidaan todeta toimivan silloin, kun yhteistyökäy-

tännöistä sovitaan selkeästi yhdessä. Helsingin kaupungin Sosiaaliviraston laatiman päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyöohjeen (2008) mukaan asiakasneuvotteluissa tehdään yhteiset tavoitteet ja määritellään päivähoiton rooli sekä sovitaan tilanteen jatkosta ja seurannasta. Yhteisessä neuvottelussa on tärkeä käydä läpi tiedonkulkuun liittyvät käytännöt ja tapaamisten aikataulut. (Järvenkallas – Metsälä 2008: 3–4.)

Moniammatillista yhteistyötä kehittäessä tarvitaan sitoutumista kehittämisen jatkuvuuteen. Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen voikin olla vaikeaa siksi, että työntekijöiden vaihtuvuus on suurta. (Karila - Nummenmaa 2001: 147.) Salassapitoasiat ja niihin liittyvät tiedonkulun ongelmat ovat myös yleisiä haasteita moniammatillisessa yhteistyössä (Kihlman 2005: 104). Tuloksissamme päivähoiton ja lastensuojelun yhteistyötä vaikeuttavia tekijöitä olivat yhteydenpidon ja tiedonkulun toimimattomuus lapsen asioissa sekä työntekijöiden vaihtuvuus ja erilaiset toimintatavat. Myös ennakkoluulot hankaloittivat yhteistyön sujuvuutta. Ennakkoluulot tulivat yleisesti siitä, ettei toisen organisaation toimintatapoja ja käytäntöjä tunnettu tarpeeksi hyvin. Haastetta moniammatilliseen yhteistyöhön saattaa tuoda se, että työntekijät edustavat eri organisaatioita, sijoittuvat eri hallinnon aloille ja heidän toimintaansa ohjaavat eri säännökset (Karila – Nummenmaa 2001: 147).

Tuloksissamme perusteella yhteistyötä hankaloitti myös yhteisten rakenteiden ja käytäntöjen puuttuminen päivähoiton ja lastensuojelun välillä. Yhteistyön kehittäminen vaatisi molempien osapuolien sitoutumista yhteistyön kehittämiseen ja rakenteiden luomiseen. Jos päivähoiton ja lastensuojelun välillä olisi olemassa selkeät ja toimivat rakenteet, ei työntekijöiden vaihtuvuus vaikuttaisi merkittävästi yhteistyöhön. Näin ollen myös työntekijöiden toimintatavat olisivat yhtenäisemmät. Säännölliset yhteistyökokoukset voisivat olla tukemassa yhtenäisten toimintatapojen luomista ja yhteisten käytäntöjen toimivuutta. Huhtasen (2004) mukaan moniammatillisessa yhteistyössä on olennaista yhteistyöverkoston luominen, osaamisen jakaminen ja uusien toimintatapojen kehittäminen. Moniammatillisessa ryhmässä on tärkeä sopia yhteisistä toimintatavoista. (Huhtanen 2004: 85.) Organisaatiorakenteen tulisi olla sellainen, joka mahdollistaisi yhteistyön eri asiantuntijoiden välillä (Ollilla 2006: 51). Moniammatillisen työn tueksi tulisi olla myös rakenteita, jotka varmistavat tiedonkulun ja yhteisten asiakkaiden osalta tapahtuvan yhteistyön (Järvenkallas – Metsälä 2008: 4).

Päivähoidon tavoitteena on turvata lapsen hyvän kasvun edellytykset ja edistää lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007: 6). Lähtökohtana varhaiskasvatussuunnitelmassa on laaja näkemys lapsen tuen tarpeista, joihin pyritään vastaamaan varhaiskasvatuksen avulla (Huhtanen 2004: 19). Tulosten perusteella voidaan todeta, että lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen helpottuisi, jos päiväkodit saisivat enemmän tietoa lapsen ja perheen tilanteesta. Tärkeää olisi, että päivähoidolla olisi tieto lapsen lastensuojeluasiakkuudesta. Muutokset lapsen tilanteessa ja lastensuojeluasiakkuuden päättyminen olisivat myös hyödyllistä tietoa päiväkodille. Yhteisohjeiden (2008) mukaan lastensuojeluasiakkuuden päättyessä yhteyshenkilön on tiedotettava asiasta päivähoidolle (Järvenkallas – Metsälä 2008: 4). Tuloksista voidaan päätellä, että aktiivinen tietojen vaihto tukee molempien osapuolten työtä ja tekee yhteistyöstä luontevampaa.

Päivähoidon havainnot lapsesta ja niistä aktiivisempi ilmoittaminen sosiaalityöntekijälle tukisi puolestaan sosiaalityöntekijöiden työtä. Sosiaalityöntekijöille jokainen havainto on tärkeää kokonaistilanteen hahmottamisen kannalta. Huhtanen (2004) toteaa, että lapsen arkipäivän tilanteiden havainnointi ja havainnointitiedon yhdistäminen olemassaolevaan tietoon auttaa hahmottamaan lapsen kokonaistilannetta. Erilaisia lapsesta tehtyjä havaintoja olisi hyvä kirjata ylös, jotta niihin voi palata tilanteen sitä vaatiessa. (Huhtanen 2004: 63, 70.) Lapsen muuttunut käytös voi olla viesti lapsen lähiympäristön muuttuneista olosuhteista. Tilannetta tulee tarkkailla ja siihen täytyy puuttua tarpeen sitä vaatiessa. (Huhtanen 2004: 46–48.)

Varhaiset väliintulot ovat vaikutukseltaan tehokkaampia, koska ongelmiin päästään puuttumaan ennen kuin niistä kehittyy suuria (Szego – Nader 2002). Vaikka tilanteisiin puuttuminen on lastensuojeluviranomaisten tehtävä, on päivähoidon henkilökunnalla ilmoitusvelvollisuus lapseen liittyvistä huolista (Huhtanen 2004: 48). Tuloksissa kävi ilmi, että kynnyks lastensuojeluilmoituksen tekemiseen on suuri. Sosiaalityöntekijöiden mielestä päivähoidossa odotettiin liian pitkälle ennen kuin lastensuojeluilmoitus tehtiin. Lastensuojeluilmoituksen tekemistä ei tulisi epäröidä liian kauan lapsen huolenpidon turvaamisen takia (Sosiaalivirasto, opaskirja 2008: 25). Tulokset osoittivat, että päivähoidossa käytetään päivähoidon omia keinoja tilanteiden tukemiseksi ja yhteys lastensuojeluun otetaan vasta silloin, kun tilanne selkeästi vaatii lastensuojelun puuttumista. Päivähoidon työn kannalta olisi tärkeää, että tilanteet, joissa lastensuojeluilmoitus tulisi

tehdä, avattaisiin yhdessä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tilanteiden avaaminen voisi laskea myös päivähoiton työntekijöiden kynnystä tehdä lastensuojeluilmoitus. Samalla työntekijät oppisivat tuntemaan toisensa, joka puolestaan tekisi yhteistyöstä luontevampaa.

Päivähoidon työntekijät tuntuivat pohtivan liian pitkälle sitä, milloin ilmoituksen tekeminen on aiheellista, ja milloin ylireagoitua. Kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen nosti selvästi se, että päivähoiton työntekijät halusivat olla vakuuttuneita ilmoituksen aiheellisuudesta. Erityisen tuen tarpeen havainnointi saattaa herättää päiväkodin kasvattajalle erilaisia kysymyksiä siitä, ovatko havainnot oikeita (Huhtanen 2004: 45). Ilmoituksen tekijältä ei kuitenkaan veloiteta arviota lastensuojelun tarpeesta (Sosiaalivirasto, opaskirja 2008). Kaikille päivähoiton työntekijöille ei ollut selvää, mitä lastensuojeluilmoituksen jälkeen tapahtuu. Myös tällainen tietämättömyys saattaa nostaa kynnystä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen.

Päivähoidolla on mahdollisuus tukea perheitä kriisitilanteissa, joten päivähoito on yksi tärkeä lastensuojelun avohuollon tukitoimi (Huhtanen 2004: 68). Päivähoito lastensuojelun tukitoimena on keskeinen päivähoiton ja lastensuojelun välinen yhteistyön muoto. Saamamme tulokset osoittavat, että päivähoitopaikan saanti lapselle lastensuojelun tukitoimena toimii moitteettomasti. Voidaan siis todeta, että käytännöt liittyen paikan saantiin ovat toimivia ja lasten tuen tarpeisiin reagoidaan nopeasti. Lapsen ollessa päivähoitossa lastensuojelun tukitoimena tilanteen seuraaminen ei tulosten perusteella kuitenkaan toiminut yhtä hyvin. Jotta lasta pystyttäisiin tukemaan parhaalla mahdollisella tavalla, lapsen tilannetta olisi tarpeellista seurata aktiivisemmin.

9 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Haimme opinnäytetyötämme varten tutkimuslupaa Helsingin kaupungin sosiaalivirastolta. Tutkimusluvan saatuaamme otimme yhteyttä Helsingin itäisen alueen sosiaalityön yksiköihin ja alueen päiväkoteihin. Saimme sovittua haastattelut yhteen sosiaalityön yksikköön ja kolmeen päiväkotiin. Jo haastatteluiden sopimisvaiheessa korostimme haastattelujen vapaaehtoisuutta ja haastateltavien anonyymiteettiä. Jokaisen haastattelun alussa painotimme, että haastateltavien henkilö- ja muut tunnistetiedot eivät tule

näkyviin opinnäytetyössämme. Kerroimme myös, että videotallenteet tulemme hävittämään opinnäytetyömme valmistuttua.

Ennen haastatteluiden suorittamista teimme mielestämme hyvän ja toimivan teema-haastattelurungon. Syvensimme teemoja miettimällä runsaasti lisäkysymyksiä, joita voisimme tarvittaessa esittää haastateltaville. Laadukkuuden tavoittelussa onkin tärkeää tehdä hyvä haastattelurunko. Laadukkuutta lisää myös se, että teemojen syventämistä ja lisäkysymyksiä pohditaan jo ennalta. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeää on myös reliabelius (toistettavuus) ja validius (luotettavuus). Reliaabeliutta voidaan mitata sillä, että tutkimuksen tulos on reliabeli silloin, kun tutkimus voidaan toistaa uudelleen ja tulos on edelleen sama. Reliaabeliutta määritellään myös sillä, jos kaksi arvioitsijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. Validius puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa tutkitaan tai mitataan sitä, mitä on tarkoituskin tutkia tai mitata. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 184, 186.)

Haastatteluissa luotettavuutta lisäsi se, että olimme molemmat läsnä haastattelutilanteissa. Näin saimme käyttöön molempien havainnot ja pohdinnat opinnäytetyömme pohdintaa ja johtopäätöksiä ajatellen. Haastattelutilanteissa koimme, että haastateltavat olivat avoimia ja kertoivat asiat rehellisesti ja totuudenmukaisesti. Uskomme, että haastateltavat uskalsivat tuoda näkemyksiään esille paremmin, kun tiesivät, että eivät tule opinnäytetyössämme tunnistetuiksi. Koimme myös, että aineistoa oli riittävästi, sillä samat asiat alkoivat toistua haastatteluiden edetessä. Aineisto onkin riittävä silloin, kun uusilla tapauksilla ei tuoteta enää tutkimusongelman kannalta uutta tietoa (Eskola – Suoranta 2001: 62). Opinnäytetyömme tulos on näin ollen mielestämme validi ja reliabeli.

Ryhmähaastattelu vaikutti oikealta valinnalta haastattelujen toteuttamiselle. Ryhmät kokosimme niin, että haastatteluissa oli aina saman alan ja yksikön työntekijöitä. Eskolan ja Suorannan (2001) mukaan ryhmähaastattelussa henkilöt voivat tukea toinen toisiaan ja innostaa toisiaan puhumaan. Kun ihmisiä haastatellaan ryhmässä, asioiden unohtaminen ja väärin ymmärtäminen on vähäisempää. Ryhmähaastattelu on tehokas menetelmä, sillä haastattelutilanteessa saadaan haastateltua useita ihmisiä kerrallaan. Ryhmähaastattelussa haastateltavien ihmisten tulisi olla pääsääntöisesti homogeenisiä, jotta haastattelijoiden esittämät kysymykset ja käsitteet olisivat kaikille selviä. (Eskola –

Suoranta 2001: 95–96.) Osassa haastatteluista paikalla oli myös työntekijöiden esimies ja mietimmekin, oliko tällä osuutta haastateltavien vastauksiin. Haastateltavien vastauksista ja haastattelun rennosti ilmapiiristä johtuen koimme, että esimiehen läsnäolo ei vaikuttanut työntekijöiden vastauksiin.

Haastattelut teimme haastateltavien työpaikoilla rauhallisissa tiloissa. Näillä asioilla saattoi olla merkitystä aineiston laatuun. Haastattelut nauhoitimme videokameralla ja näin ollen haastattelujen purkaminen helpottui. Litteroimme haastattelut sanatarkasti, mikä osaltaan vaikuttaa opinnäytetyömme luotettavuuteen. Aineiston analyysin teimme yhdessä, jolloin saimme mahdollisuuden keskustella ja pohtia omia näkemyksiämme ja havaintojamme.

10 Pohdinta

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kartoittaa Helsingin Vuosaaren alueen lastensuojelun ja päivähoidon välisiä yhteistyön muotoja sekä saada selville työntekijöiden näkemyksiä ja subjektiivisia kokemuksia yhteistyön haasteista ja kehitystarpeista. Päivähoidolta tulleiden lastensuojeluilmoitusten määrä Helsingissä on ollut viime vuosien tilastojen mukaan alhainen verrattuna muihin viranomaistahoihin. Lastensuojeluilmoitusten vähyys herätti kiinnostuksemme päivähoidon ja lastensuojelun välistä yhteistyötä kohtaan. Tästä syystä lähdimme selvittämään, millaista päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö on, ja millaista kehitystä yhteistyö vaatisi.

Aloitimme aineiston hankinnan ottamalla yhteyttä Vuosaaren alueen avohuollon sosiaalityön yksikköön. Kysyimme, olisivatko he halukkaita osallistumaan haastatteluun. Sosiaalityöntekijöiden mielestä opinnäytetyömme aihe oli ajankohtainen ja kiinnostava, joten he suostuivat haastatteluun. Samalla tiedustelimme sosiaalityöntekijöiltä alueen päiväkoteja, jotka voisivat olla kiinnostuneita päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön kehittämistä. Sosiaalityöntekijät antoivat meille muutamia ehdotuksia päiväkodeista, joista valitsimme itse kaksi.

Aluksi koimme hyväksi vaihtoehdoksi tiedustella päiväkoteja sosiaalityöntekijöiltä. Jälkeenpäin kuitenkin pohdimme, millä perusteilla sosiaalityöntekijät ehdottivat meille päiväkoteja. Päiväkodit saattoivat valikoitua sosiaalityöntekijöiden yhteistyökokemusten

perusteella. Pohdimmekin, ehdottivatko sosiaalityöntekijät meille päiväkoteja, joiden kanssa he olivat yhteistyötä eniten tehneet, ja jätettiinkö mainitsematta päiväkodit, joiden kanssa yhteistyökokemukset olivat vähäisiä. Mietimme, olisivatko tuloksemme olleet erilaisia, jos emme olisi valinneet päiväkoteja sosiaalityöntekijöiden ehdotusten pohjalta.

Ryhmähaastattelu osoittautui hyväksi aineistonkeruumenetelmäksi, sillä saimme haastateltua useampaa työntekijää kerralla ja samalla syntyi keskustelua työntekijöiden kesken. Keskustelu toisten työntekijöiden kanssa mahdollisti erilaisten näkemysten yhdessä pohtimisen. Yksilöhaastatteluissa kaikkia esille tulleita näkökulmia ei olisi välttämättä tullut pohdittua yhtä kattavasti. Ryhmähaastattelu oli hyvä valinta myös siksi, että sen avulla saimme kattavasti tietoa työntekijöiden yhteistyökokemuksista. Haastattelujen alussa alustimme haastattelua näyttämällä haastateltaville tilastoa, jossa oli eritelty lastensuojeluilmoitusten määrä tekijöiden mukaan. Pohdimme, oliko alustukselamme vaikutusta haastateltavien vastauksiin. On mahdollista, että toimme alustuksella haastatteluihin valmiin oletuksen siitä, ettei yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä toiminut riittävän hyvin. Jo pelkästään tutkimustehtävämme oli asetettu tälle oletukselle.

Tarkoituksenamme oli alun perin tehdä kolme ryhmähaastattelua. Yhteen haastatteluun piti osallistua kolme sosiaalityöntekijää ja kahteen haastatteluun kolme päivähoiton työntekijää. Sosiaalityöntekijöistä yksi joutui kuitenkin perumaan osallistumisensa haastatteluun. Pohdimme heti haastattelun jälkeen, olisiko yksi sosiaalityöntekijä tuonut vielä uutta näkökulmaa haastatteluun. Koimme kuitenkin, että saimme haastattelusta tarvitsemamme tiedon. Päivähoiton haastatteluista toiseen pääsi yllättäen osallistumaan vain yksi työntekijä. Päätimme silti toteuttaa haastattelun. Koska toinen päivähoiton haastattelu muuttui yksilöhaastatteluksi, jäimme pohtimaan aineistomme kattavuutta. Tästä syystä otimme yhteyttä kolmanteen päiväkotiin ja toteutimme vielä yhden ryhmähaastattelun kolmelle päivähoiton työntekijälle. Uuden haastattelun toteuttaminen oli kannattavaa, sillä saimme useamman työntekijän äänen kuuluviin.

Aineiston kerättyämme, tarkastelimme tuloksia suhteessa tutkimusongelmaamme ja totesimme, että olimme saaneet monipuolisia vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Vaikka aineistomme muodostui kattavaksi ja monipuoliseksi, ovat tuloksemme kuitenkin

kin vain muutamien työntekijöiden näkemyksiä eivätkä ne ole yleistettävissä. Muut alueet voivat kuitenkin hyödyntää opinnäytetyömme tuottamaa tietoa esimerkiksi kehittäessään omia yhteistyökäytäntöjään.

Analysoidessamme haastatteluja havaitsimme päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöiden välillä olevan jonkinlaista vastakkainasettelua. Vastakkainasettelu ilmeni esimerkiksi niin, että päivähoidon ja lastensuojelun työntekijät löysivät molemmat kehitystarpeita pääasiassa toisesta osapuolesta. Vastakkainasettelun tuntu saattoi johtua myös siitä, että päivähoito ja lastensuojelu kuuluvat eri organisaatioihin. Vastakkainasettelusta olisi kuitenkin tärkeä päästä eroon, jotta yhteistyö sujuisi entistä paremmin. Päivähoito ja lastensuojelu ovat molemmat edistämässä lasten asioita, joten heidän kuuluisi olla tasavertaisia yhteistyökumppaneita.

Tuloksissamme tuli esille, että Vuosaaren alueella ollaan parhaillaan kehittämässä yhteistyökäytäntöjä päivähoidon ja lastensuojelun välille. Haastattelujemme avulla saatiin paljon hyödyllistä ja monipuolista tietoa, jota voidaan hyödyntää yhteistyömuotojen kehittämisessä. Opinnäytetyömme avulla työntekijät voivat saada selville toistensa näkökulmia yhteistyöstä, sillä tuloksissamme molempien osapuolten ääni tulee selkeästi kuuluviin.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tietää, onko päivähoidon ja lastensuojelun välinen yhteistyö muuttunut yhteistyökäytäntöjen kehittämisen myötä. Toivomme, että opinnäytetyömme tulokset voivat olla tukemassa yhteistyökäytäntöjen kehittämistä. Parhaan hyödyn tuloksistamme voisi saada, jos päivähoidon ja lastensuojelun työntekijöillä olisi mahdollisuus keskustella yhdessä tuloksissa esille nousseista kokemuksista, haasteista ja kehittämiskohteista. Tulevaisuudessa yhteistyötä tukeva kehitys voisi olla myös sosiaalityöntekijöiden ehdottama lastensuojeluosio, kun päivähoitoon perehdytetään uusia työntekijöitä. Lastensuojeluosiossa voisi olla tietoa lastensuojelusta, mutta myös selkeästi avatut yhteistyön muodot ja toimintaohjeet erilaisiin lastensuojelullisiin tilanteisiin.

Lähteet

- Arnkil, Tom Erik – Seikkula, Jaakko 2009. Dialoginen Verkostotyö. Terveys- ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki: Esa Print Oy
- Eriksson, Esa – Arnkil, Tom Erik 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Eriksson-Piela, Susan 2003. Tunnetta, tietoa vai hierarkiaa? Sairaanhoidon moninainen ammatillisuus. Väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 929. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Galanes, G.J. – Brilhart, J.K 1991. Communicating in Groups: Applications and Skills. Brown Publisher. USA.
- Hakkarainen, Pentti – Helenius, J. - Jääskeläinen, P. 1999. Ammatinhallinnan kehittäminen oppivassa organisaatiossa. Työpapereita n:o 8. Kulttuuri ja oppiminen – tutkimusryhmä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007. Sosiaalivirasto. Helsingin kaupunki. Oppaita ja työkirjoja 2007:2. Verkkodokumentti.
<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/037e3f804e5676dfa15bffd6b1ccc6d/Hki_varhaiskasvatussuunnitelma.pdf?MOD=AJPERES&lmod=1898591243> Luettu 5.5.2011.
- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hujala, Eeva – Puroila, Anna-Maija – Parrila, Sanna – Nivala, Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.
- Isoherranen, Kaarina – Rekola, Leena – Nurminen, Raija 2008. Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.
- Järvenkallas, Satu – Metsälä, Raili 2008. Yhteistyökäytännöt päivähoidon ja perhekeskuksen välillä. Yhteistyöohje. Sosiaalivirasto. Helsingin kaupunki.
- Karila, Kirsti – Nummenmaa, Anna Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Juva: WSOY.
- Kaski, M. 2003. Ajankohtaista kehitysvammatutkimuksesta – teoriasta käytäntöön. Rinnekotisäätiö. Valtakunnalliset erityishuoltopäivät 4.-5.9.2003 Vantaa.

- Kihlman, Eila 2005. Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla. Teoksessa Reijonen, Mikko (toim.): Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Laine, Kaarina – Talo, Johanna 2002. Interventiomallin kehittelyä päiväkodin vertaisryhmästä syrjäytymiseen. Kasvatus 33 (2). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaito. 151.
- Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36. Annettu Helsingissä 1.4.1973.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Annettu Helsingissä 1.1.2001.
- Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen 2008. Opaskirja. Sosiaalivirasto. Helsingin kaupunki. Helsinki: Paintek Pihjalamäki Oy.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Annettu Helsingissä 1.1.2008.
- Mahkonen, Sami 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Mitä on lastensuojelu? 2009. Sosiaaliportti. Verkkodokumentti. Päivitetty 22.4.2009 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/mita_on_lastensuojelu/#otsikko3> Luettu 11.4.2011.
- Nikander, Pirjo 2003. Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon haasteena. Vuorovaikutuksellinen näkökulma. Sosiaalilääketieteen aikakauslehti 40, 279-281, 287.
- Ollilla, Seija 2006. Osaamisen strategisen johtamisen hallinta sosiaali- ja terveysalan julkisissa ja yksityisissä palveluorganisaatioissa. Johtamisen ulottuvuudet työnohjauksellisena näkökulmana. Väitöskirja. Acta Wasaensia No 156. Sosiaalija terveyshallinto I. Vaasan yliopisto. Vaasa.
- Onnismaa, Eeva-Leena 1999. Päiväkoti lastensuojelun tukitoimena – toiveiden tynnyri vai huolten hautomo? Aiheita 29/1999. Stakes.
- Ovretveit, John 1995. Moniammatillisen yhteistyön opas. Sairaanhoidtajien kuntoutussäätiö.
- Pihlaja, Päivi - Junntila, Niina 2001. Julkishallinnon hajauttaminen – miltä päiväkodin lapsiryhmät näyttävät muutosten jälkeen? Lastentarhanopettajaliiton moniste 1/2001. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto.
- Sosiaalivirasto 2010. Helsingin kaupunki. Tietohuolto- ja tilastoyksikkö. Lastensuojelun ilmoituksen tekijät 2010.
- Stakes 2000. Huolen vyöhykkeistö. Teoksessa Eriksson, Esa – Arnkil, Tom Erik: Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sosiaalivirasto 2011. Helsingin kaupunki. Verkkodokumentti.

<http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/sosv/fi/P_iv_hoito/P_iv_kodit/P_iv_hoitoalueet> Luettu 24.7.2011.

Szego, Julie – Nader, Carol 2002. How school for parents passed the test. The Age. Verkkodokumentti.

<<http://www.theage.com.au/articles/2002/08/26/1030053033614.html>> Luettu 7.9.2011.

Taskinen, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro.

Viittala, Kaisu 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustatiedot:

- Työkokemus lastensuojelussa tai päivähoidossa

1. Kokemukset yhteistyöstä
2. Yhteistyön muodot
3. Yhteistyön haasteet
4. Yhteistyön kehitystarpeet

